

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

SOCIALĂ, CRITICĂ, ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ

— APARE IN FIECARE DUMINICĂ —

Director: **C. RĂDULESCU-MOTRU**

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

No. 20

Duminică 30 Septembrie 1912

Vol. XII

SUMARUL:

NOUȚĂȚI: *De vorbă cu d. Gheșoff, Primul-Ministru al Bulgariei. — Concentrarea conservatoare.*

CULTURALE

ION KALINDERU: *Filosofia la Academia Română.*

SOCIALE

DR. I. DUSCIAN: *Concediile d-lor miniștri.*

LITERATURA

DINU CONȚA: *Amurg (versuri)*

EMIL ISAC: *Femea cea vicleană și călugărul curat. — Unui nou născut.*

CASIOR & POLLUX: *Nelegiuire. (versuri)*

IERONIM LAURIAN: *Din Heine. (versuri)*

D. IACOBESCU: *Excelsior! (versuri după Longfellow).*

CRONICA LITERARĂ

ION TRIVALE: *„Între viață și moarte“ nuvele de N. Pora. — „Spre Cetatea Zorilor“ poezii de Mihail Cruceanu.*

CRONICA TEATRALA

LAZĂR COSMA: *„Cumpăna“ de Ludovic Dauș. —*

„Concertul“ de Herman Bahr. —

„Inconjurul“ de Henry Bernstein.

DISCUȚII

PANĂ POPESCU: *Reclama pedagogică.*

INSEMNAȚII: *O geografie socială a României. — Regele Muntenegrului. — Școli literare. — Ce citesc studenții francezi și germani.*

REVISTA REVISTELOR: *Revista Științifică „V. Adamachi“. — Revista Infanteriei. — La Revue du Mois. — Ungarische Rundschau. — Zeitschrift für pädagogische psychologie. — Archiv für pädagogik. — Psychologische Arbeiten.*

MEMENTO

EXEMPLARUL: 25 BANI

ABONAMENTE:

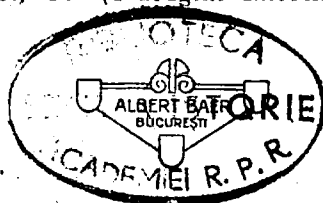
In țară: pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei | In străinătate: pe un an 12 Lei
„ „ pe șase luni (1 volum sau 24 numere) 6 „ | „ „ pe șase luni 7 „

Abonament de probă: Lei 1.50 pe trei luni.

DIRECȚIA: București, Bulevardul Ferdinand, 55 - Telefon 8 66.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, Calea Victoriei, 60 (Pasagiul Imobiliara, 3) - Telefon 30 11.

INSTITUTUL DE DOMNIȘOARE BOLINTINEANU

Telefon 10173 ȘOS. JIANU, 6 Telefon 10173

Situat în cel mai igienic cartier, înconjurat de un mare parc (5000 m. p.) Sub direcțiunea d-nei Maria Angelescu și domnișoarei Sofia Gane.

Inscrierile au început, iar cursurile încep la 8 Septembrie.

Curs primar, liceal și liber.

Cursuri speciale de: Canto, pian, desen, pictură, pirogravură, metaloplastie, economie domestică și croitorie.

Corp didactic ales. Profesoare și guvernante speciale pentru limbile: franceză, germană și engleză.

Deosebită îngrijire pentru educația fizică: profesoară specială de gimnastică succede.

Educație serioasă, Local spațios și igienic.

Se primesc interne, semi-interne, externe și elevi cari urmează la școlile statului.

Prospecte la cerere.

INTERNATUL DE BĂEȚI :: MACOVEI

Str. Labirint, 54 :: BUCUREȘTI :: Str. Labirint, 54

Funcționează de 11 ani în localul fostului Internat al liceului Matei Basarab; singurul internat autorizat de Onor. Minister, în care se primesc numai elevi cari urmează cursurile la școlile statului.

În apropiere sunt Liceele Matei Basarab și Lazăr, Gimnaziul Șincai și școlile de comerț.

Întreținere îngrijită, disciplină severă. ● Se primesc elevi cu tratament aparte. ● Condițiuni de plată convenabile. ● Direcțiunea se însărcinează cu înscrierea elevilor la școlile Statului. ● Prospecte se trimit la cerere.

Director: I. TUTUC, Profesor de matematici

BUCUREȘTI, Calea Plevnei, 50 LICEUL FRANCEZ-ROMÂN • FONDAT ÎN 1895

Curs primar și Liceu complet cu cele trei secțiuni. Internat și preparațiuni pentru elevii cari frecventează școlile statului.

Localul igienic, anume construit, în apropierea liceelor Lazăr, Sf. Sava și Mihai-Viteaz.

Educație aleasă și instrucțiune

dată de cei mai distinși profesori dela școlile statului.

Specială atențiune limbilor moderne.

Rezultatele obținute de școală în cursul celor 15 ani de funcționare i-au stabilit o deosebită reputație.

Institutul este condus de profesorii asociați: J. Clinciu, G. Popa-Liseanu, profesori la liceul „Lazăr”, Er. Ciupagea, N. R. Colceag, profesori la gimnaziul „Șincai”, Al. Pandelescu, profesor la școala comercială superioară

INSTITUTUL DE FETE MOTEANU

Calea Victoriei, 190 :: BUCUREȘTI :: Calea Victoriei, 190

Localul corespunzând tuturor cerințelor igienice e înconjurat de un parc în întindere de peste 1500 m. p. Sănătatea, educațiunea și instrucțiunea elevelor sunt de aproape supravegiate de însăși directoarele Institutului ajutate de profesoarele interne aduse din străinătate și de un corp profesoral alcătuit din profesori de Stat. La examenul din Iunie elevele s-au distins ca pregătire, și în genere, direcțiunea școlii și-a câștigat bunul renume de a se ocupa în mod deosebit de instrucțiunea elevelor și tot atât și de educațiunea lor. CURS LICEAL cu 8 clase. CURS FACULTATIV cu studiul limbilor străine și o secțiune specială de croitorie și gospodărie sub conducerea d-rei Zoraida Moteanu absolventă a școlii Letto-Verein din Berlin. CURS PRIMAR. Cultura muzicală e pusă sub direcțiunea d-lui Paul Ciuntu profesor la Conservatorul din București. Elevi din oraș pot lua lecțiuni de pian cu d. Ciuntu, în aceleași condițiuni de plată cu elevele Institutului. Cursurile încep la 22 Septembrie.

Directoare: LUCREȚIA CIUNTU MOTEANU

Liceanță în literă. Premianta I-a a Conservatorului de muzică.

INSTITUTUL-INTERNAT DE BĂEȚI „PRINCIPELE CAROL”

1, Str. Vasile Conta :: BUCUREȘTI :: Str. Vasile Conta, 1

Condus de o asociație de profesori secundari, sub direcția de studiu a d-lui Mihail Dragomirescu, profesor universitar, primește elevi cari urmează în școlile statului precum și elevi cari urmează cursurile în institut.

Situat în centrul Capitalei, într-unul din cele mai alese cartiere și în apropiere de școlile publice, acest institut va da o deosebită atenție nu numai instrucțiunii și educațiunii elevilor dar și întreținerii lor fizice.

Numărul locurilor fiind restrâns, cererile trebuie să se adreseze de pe acum.

INSTITUTUL DE BĂEȚI ASOCIAȚII

7, Strada Italiană :: BUCUREȘTI :: Strada Italiană, 7

Unul din cele mai populate institute din Capitală a început preparațiunile de corigențe și de burse la: Licee, Seminarii, Școli normale și Comerciale. Inscriseri la comerț gradul II-lea fără a avea patru clase gimnaziale.

Preparațiuni serioase.

Direcțiunea se angajează cu înscrierea elevilor la diferite școli.

Direcțiunea

ȘCOALA PRACTICĂ DE FETE PROFESIONALĂ

15, Str. Surorilor :: BUCUREȘTI :: Str. Surorilor, 15

În școală se predă croitoria, lăngăria, corsetele, limbile franceză și germană, desenul și caligrafia. Pianul la cerere.

Școala este făcută după modelul celor din Franța și Germania și are profesori cu titluri din țară și străinătate. Se primesc eleve interne, semi-interne și externe. Plată estină.

Inscrierile încep la 12 August.

Prospectele se trimit la cerere.

Directoare ECATERINA MAGEARU

Diplomată a școlii profesionale din Paris

LICEUL „SF. GHEORGHE”

BUCUREȘTI :: INSTITUT PARTICULAR
Calea Victoriei 166

: LICEU COMPLET :: CURS PRIMAR :
CU FRANCEZA ȘI GERMANA OBLIGATORIE.
SE PRIMESC ELEVII

INTERNI, SEMI-INTERNI ȘI EXTERNI
Prețurile ca la celelalte Institute Similare.

Prospecte
la cerere

Profesorii Asociați
Director: G. I. ȘONȚU

NOUĂ REVISTĂ ROMÂNĂ

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL.

In fără pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
" " " pease luni 8 "
In străinătate pe un an 12 "

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
București, Calea Victoriei 62. (Pasajul No. 3)
Telefon 30111

DIRECȚIA : Bulevardul Ferdinand 95
Telefon 8166

No. 20

DUMINICĂ 30 SEPTEMBRIE 1912

Vol. XII

NOUTAȚI

....

De vorbă cu d-l Iv. Ev. Gheșoff. Primul-Ministru al Bulgariei.

Acum câteva luni fiind la Sofia, am avut cinstea de a vizita pe d-l Iv. Ev. Gheșoff, primul-ministru al Bulgariei. Cunosc de mult pe d-l Gheșoff și în totdeauna m'a onorat cu neprețuita sa prietenie.

Față de opiniunea publică din Bulgaria, pozițiunea d-lui Gheșoff devenise foarte grea; căci politica pacinică ce inaugurase, cu venirea sa la putere, nu dăduse nici un rezultat. Chiar partizanii d-lui Gheșoff nu erau mulțumiți. Cu toată purtarea corectă a guvernului bulgar, Turcia nu făcea nimic, ca să îmbunătățească soarta creștinilor din Macedonia. Toți cereau măsuri energice; numai d-l Gheșoff persista în politica sa. În aceasta dânsul era de acord cu d-l dr. Danef, președintele Sobraniei și șeful partidului progresist.

Se știe că partidul național, al cărui șef este d-l Gheșoff, împreună cu cel progresist, au dat Bulgariei actualul guvern de coaliție.

Nimeni nu mai știa ce să crează, și inimicii politici ai guvernului, așteptau ca d-l Gheșoff să se retragă și să facă loc altor oameni mai energici.

Am stat de vorbă atunci cu d-l Gheșoff asupra politicii generale. Din convorbirea ce am avut-o cu dânsul, reșea că ținta pe care o urmărea cu politica sa pacinică, era ca să discrediteze pe Turci în ochii lumii civilizate; căci se arătau nepulincioși ca să introducă ordine în țara lor; și să-i facă în același timp ca să crează că Bulgaria nu-i va ataca niciodată. Căci dacă Bulgaria ar fi dus o politică agresivă, poate că Turcia ar fi încheiat de mult pace cu Italia. Și cu cât războiul cu Italia dura mai mult, cu atât mai slăbită ieșea Turcia din luptă.

Afară de aceasta, convorbirile diplomatice ce aveau loc cu Serbia, Grecia și Muntenegru nu erau destul de înaintate și nu se putea ști dacă aceste trei vor fi de partea Bulgariei.

D-l Gheșoff ne-a vorbit mult și de România și a relevat că ar fi un mare succes diplomatic pentru dânsul, dacă Bulgaria și România s'ar înțelege. Și aceasta n'ar fi greu; căci Bulgaria nu poate urmări cuceriri teritoriale.

Dacă Bulgaria s'ar înțelege cu România și celelalte state balcanice, chestiunea macedoneană s'ar putea rezolvi fără război; căci puterile mari vor sili pe Turci ca să introducă reforme în imperiul lor.

Am admirat liniștea, perspicacitatea și dorul de bine al d-lui Gheșoff și convingându-mă că politica urmărită de dânsul este cea mai justă, am căutat să influențez presa independentă din Sofia în favoarea sa. Am publicat atunci în ziarul „Dnevnik” o serie de articole prin care arătam complexitatea chestiunii macedonene și imposibilitatea rezolvirii ei fără o înțelegere prealabilă cu România, Serbia, Grecia și Muntenegru, care să întocmească împreună un plan de reforme și să l'imponă Turciei prin ajutorul tuturor puterilor mari, sau al câtorva din ele.

Directorul ziarului „Dnevnik”, o rudă aproape a noastră, ne-a pus la dispoziție coloanele ziarului său, însă nu ne-a permis să aducem laude politicii d-lui Gheșoff. A tăiat chiar dintr'un articol pasajul în care caracterizam politica guvernului și arătam că ea a ridicat prestigiul Bulgariei în străinătate.

Ne fiind autorizați de d-l Gheșoff ca să arătăm ținta pe care o urmărea dânsul, n'am mai insistat. Ziarele „Dnevnik” și „Utro” au continuat să ducă campania în contra partidelor dela guvern.

Așa era situațiunea la începutul lui Iulie. Vine după aceea revolta Albanezilor, turburările dela granița munteneană, măcelurile din apropierea granielor bulgare și serbe și nemulțumirea grecilor din Epir.

Aceste evenimente au mărit agitația din statele balcanice și guvernele s'au văzut nevoite să se înțeleagă între ele, să mobilizeze armatele și să ceară dela Turcia, ca să introducă autonomia în Serbia Veche, Macedonia, Albania și Epir.

Dacă Turcia nu va ceda, e probabil, că în curând ostilitățile vor începe. Bulgaria singură nu se putea măsura cu Turcia; însă împreună cu Serbia, Grecia și Muntenegru, șansele de succes sunt destul de mari. La aceasta se mai adaugă, cu siguranță, că revoluția va izbucni în Macedonia.

Cât de măhnit trebuie să fie d-l Iv. E. Gheșoff, o fire pacinică, că n'a putut să evite mobilizarea și pericolul unui război! Să sperăm însă, că în ultimul moment pacea se va menține. În tot cazul, eminentul bărbat de stat trebuie să aibe conștiința împăcată că și-a făcut datoria până la sfârșit. Și-apoi Bulgaria nu este singură. Ea are de partea sa pe Grecia, Serbia și Muntenegru.

Această solidaritate este o manifestație foarte frumoasă: ea este primul pas holărător spre confederațiunea balcanică, — o confederațiune în care cu timpul va intra poate și România.

Pătura cultă și inteligentă din Balcani cere de mult aceasta. Să sperăm, că d-l Gheșoff va încorona opera ce s'a săvârșit acum în urmă de regii și bărbații de stat din Balcani, printr'o înțelegere trainică, leală și cinstită cu România. — Dr. A. D. Damianoff.

Concentrarea conservatoare.

Războiul de peste Dunăre, care fie că se va continua, fie că se va întrerupe sau localiza între popoarele din Balcani, în tot cazul va avea multe consecințe politice, — a grăbit la noi în țară sfârșitul crizei din partidul conservator.

Tratatative pentru reconstituirea partidului conservator se începuseră încă de mai multe luni. Lipsa însă pentru izbândă acestor tratative avântul care topește resentimentele personale și mai al's ambițiunile personale. Tratatativele dintre cele două partide conservatoare se urmau ca un joc de șah, adică ele erau bine campanite, dar conduse fără entusiasm. În aceste condițiuni, jocul de-a tratativele amenința să nu mai sfârșească.

Războiul balcanic a pus capăt crizei.

M. S. Regele a făcut apel la patriotismul fruntașilor cari conduceau cele două partide conservatoare, cerându-le înfăptuirea concentrării conservatoare.

Vom avea pe viitor: un singur partid conservator, sau în caz dacă concentrarea nu răușește, două partide, bine separate și pe veci ferite de noi tratative.

În momentul când scriu aceste rânduri, concentrarea pare probabilă.

Efectele politice ale acestei concentrări nu pot fi prevăzute, decât în cecece privește interesul de moment al Țării, în vederea căruia ea a și fost făcută. Țara va avea, în cursul războiului balcanic, un guvern și un parlament, care, dacă nu reprezintă europenește absoluta majoritate a cetățenilor, reprezintă însă majoritatea celor ce la noi fac politică.

Pentru întărirea ideilor și a partidului conservator, concentrarea de față înseamnă astăzi numai repunerea vechii întrebări: cari sunt ideile conservatoare, și cine le reprezintă?

Dacă, și pe viitor ideile conservatoare se vor confunda cu drepturile latifundiarilor și cu prerogativele indispensabililor, — atunci, cu toată concentrarea de astăzi, rămâne totdeauna deschisă posibilitatea unui nou partid conservator, în înțelesul adevărat al numelui de conservator. — C. R. M.

CULTURALE

FILOSOFIA LA ACADEMIA ROMÂNĂ

Academia Română nu cuprinde o secție filosofică, așa precum găsim la toate Academile din Europa... Acest fapt explică pentru ce din publicațiunile Academiei este exclusă cu desăvârșire filosofia. Un domn academician român, a mai susținut chiar că Academia Română nu trebuie să premieze scrieri filosofice românești, până ce aceste scrieri nu sunt traduse într-o limbă străină și nu sunt judecate mai întâi de străini... Și acest academician a putut să-și asocieze la părerea sa trei colegi! Ceva mai mult, a putut să prezinte această părere ca o consecință cerută de idealul național!

Așa dar filosofia n'are ce căută în templul științei române! Ne este ierțat să avem chimiști, fizicieni, astronomi, istorici, etc., români; dar filosofi nu; filozofii nu pot fi decât străini. Așa gândesc încă academicienii români în anul 1912. Din fericire aceștia, cari gândesc astfel, sunt excepțiunile.

Ca o protestare în contra părerii acestor excepțiuni, putem considera atitudinea luată de d. I. Kalinderu, cu ocaziunea raportului ce face asupra scrierii d-lui Rădulescu-Motru, Elemente de Metafizică.

D-l I. Kalinderu are o părere europenească despre importanța filosofiei, și în deosebi o părere măgulitoare pentru acei ce fac filosofie la noi în țară.

Iată cum se exprimă dânsul în raportul asupra Elementelor de Metafizică:

In mersul general al culturii unui popor, totdeauna se simte nevoie de armonia, ca și de concursul reciproc dintre științe, litere, religie, artă și morală, așa încât speculațiunile filozofice idealiste, ce constituiesc obiectul Metafizicii, își au un rost simțit în vieța noastră culturală.

Scrierea d-lui profesor C. Rădulescu-Motru, despre care am onoare a vă întreține, este un studiu filozofic temeinic și o carte bine venită, căci, în apus, sub influența filozofiei pozitivistice, și mai ales din cauza științelor naturale, cu caracter materialist și pozitiv, speculațiunile filozofiei idealiste erau, în ultimul timp, părăsite și oarecum compromise: iar la noi, delă încercările lui Vasile Conta, până la această lucrare a d-lui Motru, nu s'a mai scris nimic de seamă asupra problemelor Metafizicii. Și această ramură a filozofiei, cea mai înaltă, nu trebuie privită ca un joc inutil și nebulos al spiritului omenesc, căci conștiința ne spune că dincolo de ceace pricepem prin simțuri există un mister etern, o forță care conduce lumea și sufletul. Ei bine, acest mister formează tocmai obiectul Metafizicii, și cercetarea lui va fi o preocupare eternă a sufletului omenesc.

In apus, de câțiva ani încoace, se observă un fel de reacțiune în favoarea Metafizicii, și aceasta mai

ales mulțumită dezvoltării recente luate de științele etico-sociale.

Azi nu se mai prezintă Metafizica ca o simplă speculație, ci pe fiecare zi își recâștigă drepturi tot mai mari la atenția și interesul nostru. Ea înclină chiar să-și reia rolul dominant de altădată, să se transforme acum, încă odată, în instanță supremă, care are să aprecieze rezultatele științelor și să judece sau să tranșeze conflictele insolubile ce se ridică pe terenul conceptelor științifice.

Cu acest rol dominant și cu această pretenție ne apare Metafizica în ultima lucrare a d-lui Motru, ce formează al VII-lea volum din colecțiunea „Studii filozofice“, ce au apărut până acum, scrise de d-sa în întregime sau cu colaborațiunea altor autori. Acum zece ani, credem că autorul nu ar fi îndrăznit să consacre Metafizicii o lucrare așa de concentrată și atât de valoroasă, căci nu s'ar fi putut publica atunci o carte de filozofie cu un titlu așa de compromis, pe când astăzi ne precizează prin subtitlul lucrării, că sub numele de *Elemente de Metafizică* se înțeleg chiar „principalele probleme ale filozofiei contemporane“.

Semnul vremii de astăzi este foarte bine simbolizat în titlul cărții, de care ne ocupăm, și direcțiunea cugetării universale a filozofiei este admirabil oglindită în cele 300 de pagine ale noului volum publicat de d-l Motru.

In lucrare, autorul prinde în formule obiective, cât se poate de fericite, cele câteva probleme ce-și pune cugetarea filozofică modernă și urmărește de aproape, în mod critic și conștiincios, dezvoltările ce li s'au dat, soluțiile ce li s'au propus, de diferite școale de gândire filozofică. In această privință, *Elementele de Metafizică* sunt o sforțare de cel mai mare merit, întru cât ni se dă, în rezumat și în esență, tot cursul greu și complicat al gândirii filozofice din epoca modernă. Cetitorul pășește cu ușurință pe culmile cele mai înalte ale filozofiei, călăuzit de un spirit riguros, precis, solid și bine cunoscător al acestor culmi; el simte chiar plăcere a parcurge scrierea, căci studiul d-lui Motru mai are încă meritul de a fi sugestiv, de a provoca cugetarea și a deveni astfel un temeinic punct de plecare pentru o construcție filozofică viitoare. Incât, în această direcție, nu s'ar putea cere și obține mai mult decât găsim în *Elemente de Metafizică*, și aceasta este într'adevăr foarte mult.

Volumul se compune din trei părți, precedate de o introducere.

In introducere autorul dă definiția Metafizicii ca „știința ce are de scop de a ne da cunoștința cea mai completă și cea mai puțin relativă despre lume“; apoi ne vorbește despre științele speciale și Metafizica, despre importanța și folosul Metafizicii; și arată diferența dintre Metafizică, Artă și Religione, dovedind totdeodată rolul Metafizicii în cultură.

După introducere, prima parte a volumului este consacrată criticii realismului naiv sau filozofic. Aci

teoria conștiinței-oglină — cum foarte bine caracterizează d-l Motru concepția realistă — este amănunțit și definitiv analizată. Mirajul conștiinței-oglină este urmărit sub toate multiplele lui aspecte și redus la neant, cu ajutorul implacabilei critici întemeiate de filozofia Kantiană. În cele 6 capitole, cari formează această parte a lucrării, sunt examinate valoarea științei, valoarea și fondul metodelor logice, fundamentul logic al adevărilor științifice; d-l Motru stabilește aci puterea activă creatoare a conștiinței omenești.

În a doua și a treia parte a lucrării, în deosebi în cele două capitole ale părții a doua, d-l Motru examinează și critică însuș criticismul lui Kant, de care s'a servit în prima parte a demască naivitatea realismului filozofic.

Dânsul arată părțile solide și părțile slabe ale filozofiei lui Kant, și în timp ce caută să interpreteze, prin datele științelor recente, Biologia și Psihologia, ceea ce este temeinic în criticismul Kantian, d-l Motru arată și ceea ce este caduc și pentru ce motiv este caduc în schematismul matematic al criticii rațiunii pure. Ni se arată aci diferitele încercări de a îndrepta pe Kant, încercări făcute de urmașii săi, dar neizbutite.

În capitolul I, din partea a treia a lucrării, autorul își pune din nou problema criticismului lui Kant. De unde provine caracterul de unitate și de necesitate al adevărilor științifice? Provine el din unitatea conștiinței sau din unitatea lumii externe? — D-l Motru examinează ambele soluțiuni posibile, dar le găsește neîndestulătoare. Ca concluzie, d-sa ajunge la soluțiunea, că unitatea din conștiința omenească este una și aceeași cu unitatea din univers. În ce direcțiune trebuie însă căutată această soluțiune? — În direcțiunea *monismului* filozofic, care subliniază legătura strânsă ce există între conștient și inconștientul psico-fiziologic. Prin aceasta chiar se stabilește o legătură de dependență între unitatea conștiinței și unitatea energiei din Univers.

Soluțiunea ultimă a acestei probleme se găsește deci, propriu zis, în noțiunea evoluției, care arată că psihic și fizic, sunt numai *două momente* diferite din istoria evoluției realității. Ceea ce face originalitatea vieții și a conștiinței față de lumea fizică, reală, este că fenomenele vieții sunt considerate nu izolat, ci în dependență cu totalitatea fenomenelor cari urmează sau pare a urma o *finalitate*, o *direcție*, și se desfășoară într'un circuit deschis în curs de realizare.

Într'o formulă sintetică și cât se poate de concisă, d-l Motru definește originalitatea și realitatea conștiinței astfel: *rezultatul sintetic al evoluției prin care a trecut întreaga energie universală*.

În ce direcție merge această evoluție? Ce finalitate se pare că urmărește ea? În ce constă acea finalitate? — În producerea unor anumite corelațiuni de personalitate: deci realitatea, privită în evoluția ei, s'ar confunda „cu evoluția unei personalități, în care se rezumă toate corelațiunile organice: „cu un perso-

nalism energetic“. Cu alte cuvinte „în unitatea conștiinței se rezumă lungul proces de adaptare, care întovărășește evoluțiunea realității.“

Cu aceasta se ajunge la un adevăr biblic, însă răsturnat: „evoluția realității face pe om după chipul și asemănarea sa. Cea mai înaltă corelațiune, pe care evoluțiunea o va putea produce vreodată, va fi aceea a unei personalități perfect adaptate la unitatea universului, și a cărei înțelegere se va confunda cu înțelegerea universului.“ Persoana omenească, zice d-l Motru, indică însăși direcțiunea în spre care merg diferitele energii ale universului. „Și acum se înțelege foarte bine valoarea temeiului logic al cunoștințelor noastre științifice. Temeiul lor sigur în mintea noastră stă în faptul tocmai, că conștiința noastră este produsul adaptării noastre evolutive la realitate, la legile ei. În conștiința lui, omul trăește viața întregii naturi, iar *funcțiunea primitivă a conștiinței este echivalentă cu posibilitatea evoluțiunii*.“

Expusă în mod foarte rezumat, aceasta este schema lucrării d-lui Motru. Deși tratând chestiunile cele mai înalte și abstracte ale filozofiei, d-sa s'a străduit să redea aceste abstracții aride în icône plastice, în imagini concrete, chiar populare. Încercarea aceasta a sa de a concretiza reușește adesea foarte bine. Și dacă n'a izbutit să pună Metafizica în formele pe *înțelesu! tuturor*, pur și simplu, d-l Motru va fi izbutit totuș s'o redea în formele pe înțelesu tuturor persoanelor cu oarecare cultură filozofică. Un alt merit al acestei lucrări este că, deși a fost scrisă cu intenția de a populariza ideile metafizice, autorul a făcut în acelaș timp o operă de erudiție personală foarte folositoare.

Spre a învedera importanța acestei lucrări, vom cită câteva fraze dela sfârșit, unde autorul vorbește despre vocațiune.

„În mijlocul atâtor interese vremelnice, cari produc împrăștierea gândurilor și zădărnicierea activității rodnice, în mijlocul atâtor distracții, în cari se scurge viața societății moderne, vocațiunea — zice d-l Motru — este singura care mai susține la cei puțini concentrarea gândului și continuitatea faptei. Prin ea se plămădește eroismul sufletesc, de care știința are atâta nevoie.

„Adevărurile Metafizicii, ca și idealurile cele mai înalte ale Artei și ale Moralei — s'a zis adeseori — sunt izvorite din intuițiune. Dar intuițiunea aceasta nu este nici ea altceva decât scânteia scăpărată din conștiința omului, care-și caută realizarea vocațiunii sale. Ideile lui Platon; formele lui Aristotel; atomii lui Demokrit; conceptele universale ale lui Thomas d'Aquino; mecanismul lui Descartes; monadele lui Leibnitz; apriorismul lui Kant și atâtea și atâtea ipoteze metafizice, ce sunt ele oare, dacă nu realități, cari trebuiau să existe, pentru ca un Platon, un Aristotel, un Demokrit, un Thomas d'Aquino, un Descartes, un Leibnitz, un Kant, să-și poată îndeplini vocațiunea ce simțiau în ei: aceea de a spune, pentru eternitate, adevărul universal și necesar!“

S O C I A L E

CONGEDIILE D-LOR MINIȘTRI

Așă încât sfârșește d-l Motru: „Dacă este ca Metafizica să aducă, în sprijinul său, și dovezi experimentale, ea nu ar putea găsi aceste dovezi nicăieri mai bine, ca în faptele, și în convingerile acelora, pe cari natura i-a înzestrat cu conștiința unei vocațiuni“

La această apologie a vocațiunii, iată cum răspunde un tânăr profesor secundar, d-l Marin Ștefănescu, colaborator al d-lui Motru, arătând rolul Metafizicii în cultură, prin nota idealistă ce ea întipărește.

„Să nădăjduim — scrie acest profesor — că spiritul idealist al Metafizicii d-lui Motru va lua în țara noastră ființa unei școale, la care să se înscrie cât mai mulți fii ai neamului și cât mai convinși și mai hotărâți spre a lupta să dea o menire României. Neamul românesc are de înfăptuit, în primul rând, acel mare vis, a cărei tristă — negrăit de tristă — poveste, stă scrisă în cea mai adâncă parte a inimii fiecăruia din fii săi. Cum putea-va oare ajunge el la această înfăptuire fără de forța pe care numai entuziasmul credinței metafizice în legitimitatea idealului o dă? De ce n'am admite că ceea ce idealismul lui Fichte a făcut pentru unitatea Germaniei, un idealism al nostru va face pentru mult visata unitate a României? Căci nu, idealul nu este un simplu simbol, o simplă plâsmuire a minții noastre, ci el este esența însăși a realității, izvorul însuș al adevăratei vieți; Metafizica, ce proclamă atotputernicia idealului, este singura care dă o noimă indivizibilor, popoarelor și întregii societăți, și care trage drumul acestora spre divin“. (*Noua Revistă Română*, vol. XI, No. 17).

Revistele și presa au dat toată atențiunea cuvenită acestei lucrări.

Așă, un critic, d-l Gr. Tăușan, profesor și laureatul Academiei noastre, vorbind de mișcarea din apus în favorul Metafizicii, reînviată la noi prin studiul d-lui Motru, scrie:

„România nu putea stă în urmă. După activitatea filozofică desfășurată de d-l T. Maiorescu, pe vremea când cursurile sale erau adevărate conferințe de popularizare filozofică — tot ca și cursurile foarte urmate pe vremuri ale d-lui C. Dimitrescu-Iași, a urmat activitatea laudabilă a d-lui Rădulescu-Motru, care, în cursuri și în „Studiile filozofice“, a deșteptat în mica noastră cultură o adevărată renaștere filozofică“.

D-l Rădulescu-Motru, precum se știe, e Directorul unei reviste săptămânale, „Noua Revistă Română“, în care se tratează chestiuni privitoare la politică, literatură, știință și artă. Revista a ajuns la volumul al XI-lea și ea îndeplinește un rol însemnat în mișcarea noastră culturală.

Ion Kalinderu

Măbru al Academiei Române

BIBLIOGRAFII:

Grégoire I. Slavu, *Action des métaux alcalins*. Thèse inaugurale. Librairie Felix Alcan-Paris.

Paul Robiquet, *Le coeur d'une reine (Anne d'Autriche. Louis XIII et Mazarin)*. Paris. F. Alcan. 5 Lei.

N. I. Philippide, *Regimul Regelui Carol*, Galați, 1912.

Neapolitanii de sigur n'au inventat ei zicătoarea: „Să vezi Neapoli și apoi poți muri“; Parizienii nu cunosc, probabil, stima și admirația de care se bucură orașul lor. Renumele Neapolului, slava Parisului, le-au fost făcute de alții cari trăesc departe, cari cândva au trăit și s'au bucurat în mijlocul frumuseții, grandoarei, bogăției acestor orașe.

Deaceea se vede nici României nu văd ridicolul politiceii lor.

Trebuie să privești politica românească, organizarea ei socială, plămădirea ei publică de departe, după ce câțva timp ai trăit și te-ai frământat tu însuși în mrejele ei.

De aci, de unde trăesc, la o mie și ceva de kilometri departe de Țara Românească, văd panorama ei politică mai bine de cum o vedeam acolo.

Și nu mi-a fost dat niciodată să râd și să mă revolt mai mult decât acum.

Nu e spectacol mai de râs, nu e privesc mai grotescă, decât ceea ce observ de aci.

Dar nu e și teatru mai tragic decât acel pe care-l văd jucându-se acolo.

La fiecare început de toamnă, citesc în ziarele ce îmi vin de acolo: „Cu reluarea vieții politice se așteaptă mari schimbări...“

Fraza aceasta caracterizează politica însăși a țării românești.

„Reluarea vieții politice“!

Da „reluare“. Pentru că șase luni în țara noastră nu se face politică, nu se controlează activitatea ministerială și a guvernului, deci, miniștrii nu mai lucrează, trei sferturi din ei sunt în concediu, un sfert nu dau pe la minister, și toată administrația politică, judiciară, militară e lăsată la voia lui D-zeu.

Unde se mai petrec astfel de lucruri?...

Care țară în lume își încheie astfel activitatea ei politică? Și în special unde ați văzut miniștri dezertând de cum vin rândunicele?

Am urmărit dinadins vara asta concediile miniștrilor, germani, francezi, ruși, englezi.

N'am auzit ca vre-unul din ei să-și fi părăsit postul.

Și se înțelege de ce. Postul de ministru nu e o funcție dată unui om pe toată viața, e o demnitate provizorie, dată cu un țel, cu o hotărâre oarecare.

Ministru nu poate fi oricine și ori când. Titlul de ministru nu e dat ca o recompensă, ci ca o datorie mare, enorm de mare.

Zeci de ani un om muncește; gândurile lui, faptele lui, planurile sale, tot ceea ce el a făcut, l-au desemnat să fie al doilea după Rege sau după capul Statului, într-o țară.

În timpul scurt în care el e trimis de partidul său, de țara sa, el trebuie să realizeze ceea ce a gândit

a vorbit, a plănuit, în zeci de ani.

Ajuns la acest înalt post de răspundere și de grea datorie, el își va socoti fiecare minută ca să poată face ceva care să rămâie, căci Dumnezeu știe, veni-vă cândva încă la minister?

Așa se înțelege datoria de ministru aiurea.

Au avut vacanțe dd. Poincaré, Kokovzoff, Betham-Hollveg în vara asta? N'au lucrat ei, mai mult ca oricând pentru țările lor?

La noi?

La noi, abia ajuns ministru, domnul binecuvântat cu acest titlu ia concediu.

Și de ce îl ia?

Il ia căci pentru el e singura dată când poate epata chelnării și portarii hotelurilor din străinătate.

Rămas în țară la ministerul său el va muri de căscat. Nicio treabă n'are. Parlament nu e. Toate gheșeurile pe cari le-a putut face cu votarea de împrumuturi pentru orașe, de încetățeniri și de numiri în slujbe, le-a făcut.

Proiecte n'a avut în capul lui niciodată.

A vrut să fie ministru.

Unii în țară vor să fie „profesori de universitate“ cum se zice un șugubăț profesor universitar dela Iași, și ajung. Alții vor să fie miniștri. Se țin ca scaiu de vr'un șef de partid și ajung miniștri.

Ajuns ministru, domnișorul nu epatează pe nici un om în țara lui.

Toți știau că el va fi ministru și venirea lui la minister nu uimește pe nimeni.

Epați sunt însă străinii când îl văd pe domnu care până eri venea ca simplu „*deputé*“ sau „*ancien sénateur*“ și acum vine „*ministre des travaux publics*“ sau „*de culte et instruction publiques*“.

Ce zarvă la hotel!

— Repede ascensorul pentru d. „ministru“

— D. ministru dejunează la hotel?

— Excelența sa va face excursie astăzi?

Și să nu iee concediu românul care a ajuns ministru și care știe că nu va fi ministru mai mult timp decât are concediul?

La ce bun îi e atunci ministerul?

Funcționarii dela minister îi știu, — grație libertății presei în România, atâta bun ce-l are și țara aceasta, — până și garderoba și pe ce parale și-a făcut-o, știu cât îi prețuește capul. Pe ei nu îi epatează d. ministru.

Dar chelnării dela Viena — sărmanii! — ei nu citesc gazetele românești, ei nu știu cine ne sunt miniștri — și ei singuri stau gură cască în fața d-lui ministru.

Pentru plocoanele și salutările lor joase, se zbat dar atâția să fie miniștrii.

Și sunt. Au fost. Au să mai fie.

De ce n'ar fi?

Intr'o țară în care nu există demnitate personală, răspundere publică, bun simț sănătos, de ce n'ar fi acei ce au fost, sunt și vor fi, miniștrii?

Căci mă întreb cu ce fețe se prezintă toți acești *comis-voiajori* ai îngâmfărei și prostiei naționale, dincolo de granițele țării, în fața Regelui după fiecare concediu?

Pe când ei s'au plimbat, Regele a stat în țară și a muncit. El n'a luat nici un concediu.

Recepțiuni, zilnice lucrări cu miniștrii de resort rămași în țară, audiențe, corespondență particulară, și de Stat, lectură, scriere, din zorii zilei și până târziu noaptea acest octogenar a muncit pe când sfetnicii lui s'au plimbat.

Oare Regele n'ar fi putut lua și el concediu?

Nu s'ar fi putut duce și el în vre'una din stațiile balneare ale Europei sau în vr'un colț de paradis al pământului să viseze în liniște și departe de zarva politică și de mutrele politicianilor români?

Ar fi putut!

El a rămas însă acasă. Căci el știe ce are de făcut și ce are de împlinit.

El are un plan hotărât, o misiune mare de isprăvit și cu tot sufletul, cu toată inima el lucrează la săvârșirea dorințelor sale... Vremea e scurtă. Trebuie să lucreze!

— Ce poate ține locului pe miniștri noștri? Ce planuri? Ce proiecte? Ce întreprinderi?

Toți știu, se șoptește așa de tare încât toți știu că proiectele de legi pe cari vr'unul din ei le aduce pe biourourile Camerei sunt deseori opera vr'unui ziarist sau profesoraș de gimnaziu, deseori, dacă nu a vr'unui șef de birou dela minister întotdeauna.

Sunt, au fost și vor fi miniștrii în țara românească oameni cari n'ar fi fost capabili nici de ușieri la ministerele lor, căci și acolo se cere inteligență, și memorie, trebuie și acolo să ții minte paltonul și pălăria fiecăruia ca să nu le schimbi cumva.

Ce ar fi putut face mai bine, ca miniștri, acești analfabeți, decât să iee concediu?

Dar nu e chestia de concediu. Se pot plimba, Dumnezeu cu ei; poate fac mai bine plimbându-se decât șezând locului — dar te întreb unde poate duce o politică condusă de oameni ca aceștia?

Aceasta nu o văd cei ce trăesc în țară, dar perspectiva aceasta e limpede de departe, atunci când mii de kilometri te despart de țară și vezi fără patimă, fără ură, ce tristă soartă se pregătește unui popor care n'are încă conducătorii săi naționali cărora să le fie mai dragă țara, mai drag progresul și viitorul ei, decât o soartă dulceagă și o procopseală vremelnică în jurul vr'unui blid de linte.

Dr. I. Duscian

BIBLIOGRAFII:

N. Zaharia, *Psihologia oamenilor mari*. Genialitatea. — Inspirația. — Fericirea. — Timiditatea. — Valoarea morală. — Atitudinea în fața morții. — Sinuciderea. — Pesimismul lui Traian Demetrescu. — Amorul dintre George Sand și Alfred de Musset. — Amorul lui Spencer și al lui Ibsen. — Mizantropia lui Schopenhauer. — *Celebritatea*.

Tipografia George Ionescu, str. Academiei 30, București.

LITERATURA

FEMEEA CEA VICLEANĂ

ȘI

CĂLUGĂRUL CURAT

Amurg

Plouă 'ncet pe casă
 Noaptea se tot lasă,
 Și-odată cu noaptea
 Cerul trist și negru
 Ca un vâl funebru.
 O tristeță-amară
 A 'nceput să cearnă
 Și e frig afară
 Ca 'n amurg de iarnă.

Și cu melodia
 Ploii de afară,
 Inceț se strecoară,
 Rupe bagdadia
 O ărie tristă
 Dela o artistă
 Care locuște
 Chiar deasupra mea.

Plouă. Acu-i noapte.
 Fâlfâit de aripi
 Se aude 'n taină.
 Glas de cucuvea
 La fereastra mea,
 Sparge-a nopții haină
 Și se pierde 'n noapte
 Ca un cor de șoapte.

Iar ăria tristă
 Ca un „miseneru”
 Dela-aceia artistă
 Care locuia
 Chiar, deasupra mea,
 Dela un timp pieri
 Ca un fulg de nea.

O liniște greă
 S'a 'ntîns în odaie
 Murmur trist de ploaie
 La fereastra mea.

Frig și trist e-afară!
 Din nori jură vântul
 O tristeță-amară,
 Ploaia 'și cântă cântul
 Iar vântul îngână
 Litâria-i păgână...

Povestea aceasta, romantică inspirație a sufletului meu — să nu fie cetită de femei bune, de flăcăi sensuali și de bătrâni șireți. Mamă! Ascundeți numărul acesta din „Noua Revistă Română” — să nu-l celească copiii voștri.

A fost odată, în orașul X, în care am trăit, o femeie cu doi ochi albaștri, cu ghețe de lac și cu un amant galant. Femeia aceasta era frumoasă, ca prositia omenească care râde în teatru—era caldă, ca un necrolog—și era rafonată ca o ciocârlie, care cântă în parcuri regale... Femeia, trăia obosită în odăile sale și nu se plimbă decât noaptea, când în pensiioanele de fete erau stinse lumânările și aprinse gândurile... Femeia, nu umblă la restaurant și la rugăciuni și orășenii spuneau cu dispreț, că este demoralizată și păcătoasă, căci râde după băieți și flueră după căței.

Femeia aceasta sedea într-o stradă îngustă, în care erau case mici prăjuite de vreme — și pe al cărei trotuar n'a sunat niciodată pînteni de general. Am văzut-o și eu: era o femeie palidă, cu ochii calzi și cu pălăria de catifea — și în urma ei fugea un câțel cu urechi ciuntite, lătrând după trăsuri.

Femeia aceasta, părăsită de amant—in lipsa vieții și a cinei—s'a dus la mănăstire, ca să afle consolare la cutare călugăr... Dar călugării erau bătrâni și femeia se întorcea acasă totdeauna neconsolată, deși ardea de dorul de-a fi consolată... În sfârșit după multe necazuri și suferinți, s'a aflat un călugăr, care știu consolă de minune... Și tânărul călugăr, introducând pe femeia rătăcită, în lumea profundă și tămăioasă a rugăciunii—fata cea vicleană începă să se desbrace de relele ei manieri. Nu mai râdea după băieți, nu mai flueră după căței, plângea când vedea înmormântări și când apărea în gazetă vre-un vers de St. O. Iosif—nu mai cântă când era prea albă luna și orășenii vorbeau cu multă simpatie despre ea: oh, ce femeie bună și cuminte și cinstită—ziceau matroanele și nu cred să fi fost cineva, care să fi cutezat să o mai insulte...

Povestea ar deveni banală dacă ar scri-o Cincinat Pavelescu. Urmez însă eu... Femeia umblând mult la margini, deveni melancolică și visătoare. Culegea flori de persic și le pune la sin—plângea, când auzea sbierând copiii — și nopți și zile nu dormea. Iar călugărul curat simțea că în Septembrie e mare năduf și când auzea dăngăniind clopotele își aducea aminte de cocostărcii care sboară nouă luni peste mări și țări, până ce se așează pe acoperișul mănăstirilor...

Și femeea umblă la rugăciuni, îmbrăcată în doliu—iar călugărul curat o consolă, cu sfintele aforisme ale Sfântului Treanca-Fleanca.

Și într-o noapte, s'a întâmplat o crimă grozavă în orașelul X. Femeea cea bisericooasă și-a găuit copilul—iar călugărul s'a spânzurat de fringhia clopotelor... Trei nopți n'a dormit întreg orașul—în sfârșit a sosit din Capitală doctor Șuțu, care a constatat că femeea cea vicleană este nebună.—Femeea ajunsă în balamuc, iar povestea sfârși cu o înțelepciune de post, dacă ar fi scris-o arhimandritul din Văleni Nic. Iorga. De oarece o scrie o nulitate simbolistă, adaog câteva cuvinte, pe care rog să le culeagă d-l Baer cu petit.

Povestea aceasta este dedicată actualei literaturi române. Ea este o femeie vicleană, care trăește frumoasă și necurată, care dă viață și nici doctorul Șuțu adesea n'o poate compătîmi. Cine este călugărul? Ei, cel ce o necinstește... dar care necinstit s'a spânzurat de frînghia clopotelor, în disperare că a necinstit femeea. Cum v-am spus, iubîți lectori, bucata aceasta este o inspirație poetică, cu pretenția artei rafinate.... Vă rog nu vă indignați, ci compătîmiți pe femeea ce simbolizează simbolismul: și nu uitați să folosiți Spiritul Diana. Abonamentul «Neamului Românesc» pe un an 10 lei.—Povestea s'a sfârșit. Adio lectori, admiratori ai logiceii.

UNUI NOU NĂSCUT

Ai venit pe lume chemat de dragostea părinților tăi, au fost frumoase stelele și florile și străluciau curate când te-a simțit mama ta—ai venit în viață strein, cerând cuvintele, durerile și frământările părinților tăi—și astăzi în privirea ta steaua este aproape de leagănul tău, plânsul tău este aproape de gura Lui, astăzi în picioarele tale dorm drumurile neumbrate, câte cărări cu vânturi, cu soare, câte furtuni, câte livezi stâncoase și șosele umbroase zac nemăsurate de pașii tăi...

Ai venit pe lume, chemat de iubire—te-a trimes natura, care trimete albina în floare, floarea în glas-tră—în sângele tău dorm pasiunile, clocotirile minunate și revoltele frumoase ce o să vie — poate îți vei jertfi sângele pentru viață ori viața pentru sânge—ori sângele pentru sânge... In ochii tăi n'a privit numai soarele și luna și zâmbetul diminețelor de aur și întristarea sură a serilor—dar veni-vor vremurile, când vei privi în zadar la soare, la noapte și la viață, căci florile și stelele și cerul, ce-ți zâmbesc astăzi—o, îți vor aduce atâtea blestemuri, rugăciuni și cântece și lacrimi... O, fericit ești astăzi, când părinții tăi

privesc în locul tău—când părinții tăi te feresc de soare, de vânturi, de noapte și de ploii...

Puiul de rîndunică ce are mamă, în cuibul lui nu-și aduce aminte de furtuni—dar' de două ori se bucură de cuibșorul ei rîndunica, pe care o rechiamă în cuibul ei cald furtuna rece...

Tu nu simți cât de fericit ești că ai cuibșor—dar bucură-să părinții tăi, pe cari îi leagă laolaltă plânsul tău, zâmbetul tău vergin și lacrămile tale plânse fără rost—căci în plânsul și zâmbetul tău nu plînge încă viața și vremea, numai tu plîngi și tu te bucuri.

Veni-vor vânturi care te vor bate—veni-vor ploii cari te vor spală. Vei fi cerșetor ori împărat, despot ori tribun. Vei muri pe baricade, ori îngenuchind la icoana Maicii Preciste—dar în toată viața ta nu poți uita, că pe tine te-a chemat la viață iubirea, iubirea te-a făcut și ea te va susține.

Emil Isac

Nelegiuire

*Se-adună uriașii nori grămadă
Intregul cer în moarte să 'nșăsoare.
Apoi, ca o dîhanie tărătoare
Se-apropie însetoșați de prădă.*

*Din dosul geamului privind afară
Cu ochii pironiți în fundul zării,
Pîndind la zgomotele depărtării,
Parcă aud un horcăit de fiară*

*Greoi și 'năbușit cum se resfrînge,
Cutremurînd puternic infinitul.—
Lovită greu natura-și dă sfârșitul
Iar ploaia par'că 'i stropii ei de sânge.*

Castor & Pollux

Din Heine

*Pătrunde; 'n mare stînce veche,
Eu șed pe ea, pătruns de visuri
Și vîntu-mi șueră 'n ureche
Și undele se sparg de-abisuri.*

*Câte-am iubit! Azi unde sunt?
O, câți și câte mi-au fost drage!
Azi, unde-s? șueră tu, vînt,
Voi, valuri, 'naintați pribage!...*

Ieronim Laurian

Excelsior!

după Longfellow

Intr'amurgitul serii, printr'un cătun pribeag
Pierdut în Alpi prin ghețuri și-omături seculare,
Un tânăr se arată purtând cu el un steag
Pe care e 'ncrustată bizara însemnare:

Excelsior!

Sub negrele sprâncene doi ochi ce se aprind
Ca fierul unei săbii când scânteie la soare;
Ca vajnicul răsunset al unui corn de-argint,
Din gura sa, el lasă doar un cuvânt să zboare:

Excelsior!

De prin bordee, multe lumini cu ochii mari
Spre călător se pleacă și-l mângâie pe față;
Ca o fantomă albă, reflexul din ghețari
L'amenință... el, însă, cu vocea lui semeață:

Excelsior!

Un om bătrân îi zice: „oprește-te din drum!
N'auzi cum urlă toiuul sălbaticiei furtune?
Și râul în strâmtoare e prea umflat acum!”
Dar tânărul cu vocea tot mai voioasă spune:

Excelsior!

Îi spune o copilă: „o, stai să te-odihnești
În brațe primitoare,—ești obosit de cale!”
Și lacrimi mari se urcă în ochii ei cerești;
Dar el, oftând, i-arată cu-un gest al mâinii sale:

Excelsior!

„Ferește-te atunci de brazii cei uscați,
De-a munților troene ce sunt ades morminte!”
Îi mai grăesc în urmă muntenii 'nfricoșați;
Iar tânărul șoptește: 'nainte, tot 'nainte!

Excelsior!

În revărsat de ziuă, când clopotul din schit
Chemă cu tonuri limpezi la rugă pe sihastru,
Se auzi deodată un glas abia șoptit
Vibrând din înălțimea eternului albastru:

Excelsior!

Și trupul gol de viață al unui biet pribeag
Un câine-al mânăstirii găsi sub o lavină:
Țincă în mâna-i rece acelaș straniu steag
Pe care e 'ncrustată inscripția străină:

Excelsior!

Și-atât de blând zâmbește pierdutul cavalier
În dimineața-aceia de farmece sublime!
Duios ca o steluță ce picură din cer,
Așa răsună iarăș un glas din înălțime:

Excelsior!

D. Iacobescu

CRONICA LITERARA

Intre viață și moarte, nuvele de N. Pora. — Spre Cetatea Zorilor, poezii de Mihail Cruceanu.

Dacă autorul ș'a numit volumul după titlul bucății ce-l inaugurează — potrivit obiceiului — n'a făcut cea mai fericită alegere, căci prima bucată e departe de a fi cea mai bună a cărții sale. Dar dacă a voit să cuprindă în titlu întregul spirit care învăluie lumea înfățișată, atunci a găsit desigur într'însul formula cea mai nimerită a exprima intențiunile sale artistice. — A ne prezentă acele aspecte sombre și tragice, pe cari le oferă ținutul îndoelnic și atmosfera înfiorătoare dintre viață și moarte; a ne înfățișă suflete prinse între ghiarele vieții și abisul morții, aci svârcolindu-se groaznic — precum „Cadavrul ambulănt”, — aci împietrite de grozave durerii — ca cel *Dintre morminte* — ori întunecate de vâlul nebuniei, ori apucate în înceștarea coșmarului teribil, ori găsind înșfârșit puterea supremă de a se smulge din ghiarele vieții spre a se arunca în căscătura neagră a abisului: aceasta a fost intențiunea d-lui Pora.

Lucrul acesta nu e ușor. Nu e de loc ușor să prinzi fiorul de mister și de fatalitate, care străbate regiunea aceasta sufletească, și să-l încremenești în carcera cuvântului. Lucrul acesta eră cu atât mai greu în cazul d-lui Pora, care ș'a îngreuiat sarcina, desfăcându-și diferiții eroi de aproape orice relații cu exteriorul, cu vre-un anumit mediu social și relegând toate elementele faptului tragic în tărâmul sufletesc. Nu oameni înlănțuiți în cutare grupare și raporturi sociale, ci numai suflete goale — în toată goliciunea — ar voi d. Pora să ne prezinte. Și îndrăzneala de a renunța la cadrul, pe care mai toți ceilalți romaniști șiși razămă fie puterea, fie slăbiciunea lor, — mediul social și fizic — și de a voi să facă pură psihologie, o plătește d. Pora cu prețul rănșitei sale. — Căci cu toată energia neînduplecată, brutală, cu care caută a diseca sufletele, deschizându-le fără milă rănile — sau lăsând pe eroi să și le disece singuri, tot așa de nemilos, în confesiunile lor, — cu toate că uneori (*Printre morminte*, *În cumpănă*) licărește în adevăr înțelegerea crudă a sufletului uman, d. Pora nu izbutește să realizeze, prin nicio deplină închegare psihologică, sentimentul de tainic și fatal al oscilării dintre viață și moarte.

Nu izbutește și din altă pricină. Inclinația firească a talentului său îl îndreaptă spre tainele tragice ale vieții sufletești; dar îmi pare că d-sa urmează unei predilecții superficiale atunci când caută cu tot dinadinsul anormalul, morbidul, și în genere ceea ce izbește brutal prin darul extraordinarului. La d. Pora atmosfera tragică a morții degenează în macabru hidos (*Intre viață și moarte*); viața psihică se coboară des în tainele subconștientului, urzind aspecte rare, cazuri interesante de presimțire (*Dușmanul*), telepatie (*Vedenia*); iar dela subconștient, autorul coboară o treaptă mai jos, în domeniul fiziologiei — precum în descripția

masacrului chirurgical din *Cadavrul ambulat*. — In fine, odată ajuns aici, pe scara aceasta descendentă, D-sale nu-i repugnă nici ultima treaptă și după aspectul cadavrelor, urmează grețosul aspect al viermilor mușcând din cadavre. (*Dialogul viermilor*). — Dar goana setoasă a d-lui Pora după aceste elemente ieșind din comun, are de efect, că produce și la d-sa fenomenul, așa de obicinuit și de fatal, al încântării, amăgirii artistului de interesul intrinsec al materiei, ce-l soliciță, ceea ce-l face să se dispenseze oarecum de adâncirea ei artistică, lipsind astfel creația de principalul ei merit. — Apoi autorul nostru este împins, prin căutarea acelor elemente, spre acel realizm crud, spre acea scalpelare rece a chirurgului, care, tăind brazda roșie a cărnei, simte, nu tresărind simpatiei omenesci, ci curiozitatea rece a savantului. D. Pora se complace, ca și chirurgul, în stările morbide, pentru ele înși-le, uitând adesea că toată cruzimea acestor aspecte va să fie subordonată, în artă, unui punct de vedere superior, că ea va să fie doar mijlocul spre realizarea purei emoțiuni tragice, care e de altă natură decât emoțiunea nervoasă provocată de brutalitatea înfățișărilor morbide. Citez — ca ilustrări mai drastice ale acestei afirmări — *Cadavrul ambulat* ori *Dialogul Viermilor*.

Astfel, neputând inobila elementele prea brutale prin învăluirea lor în aureola pură a artei, nuvelele d-lui Pora ne lasă prea adesea cu un sentiment de enervare și nemulțumire adâncă, în loc de a ne deschide perspective înălțătoare în misterul vieții și în fatalitatea tragică a căilor ei.

Atât e de adevărat acest lucru, în cât acolo unde acest realizm psihologic drastic, face loc unei zugrăviri duioase și simple, fără pretențiunea interesului științific, acolo autorul ne dă impresia jalnicei stingeri a vieții și mai curată și mai puternică. Sunt bucățile de felul *Cocorului* și al *Cuiburilor*, cari prin atmosfera de vag eteric în care sunt învăluite, se apropie mai mult de caracterul *poemei în proză* decât de al nuvelei și amintesc uneori poemele lui Anghel. — Dar după cum temperamentul realist al d-lui Pora, compromite — per excessum — prima categorie de nuvele, tot astfel — cu toată frumusețea *Cuiburilor* — el se găsește stânjenit *per defectum*, în această a doua categorie a bucăților sale, neputându-se nega până într'atât în cât să se apropie de acea eterizare a realului și de nuanțarea diafană, prin care singur Anghel realizează condițiunile genului poemei.

S'ar putea crede că voim să ajungem — prin perfide oculuri — la concluzia că d-lui Pora îi lipsește talentul real. Dar o asemenea afirmare n'am putea face despre autorul *Fugarului*. E puternica schiță, care răscumpără multe din păcatele volumului, și care îmi pare a indica totdeodată adevărata direcție a talentului său. *Fugarul* care — deși gradația stării sufletești a eroului nu e completă — încheagă sguuitoarea situație în atât de energice imagini și este totdeodată atât de simplu și de profund omenesc în conținutul lui, pare a voi

să arate că domeniul adevărat al talentului d-lui Pora nu e nici în lumea anormalului, nici în regiunea aeriană a poeziei, ci se află la mijloc, pe linia normalului și a adâncului omenesc. Pe acest tărâm artistul, lipsit de faptele interesante în sine, se va vedea silit a scoate tot interesul din felul în care va ști să adâncească faptele și să le dea cel mai mare relief posibil. Autorul *Fugarului* va izbuti desigur pe acest tărâm.

* * *

Deși apostol al poeziei nouă, căruia o prințesă i-a dat imboldul să pornească spre *Cetatea zorilor*, totuși d. Cruceanu nu vrea s-o cucerească în felul altora — ca Minulescu de pildă — prin bruscheța asalturilor eroice, ci vrea prin infiltrarea lentă a poeziei nouă în sânul ofilit al celei vechi, să dea pe nesimțite acesteia din urmă o nouă înfățișare.

De aceea d-sa nu procedează ca impetuosul Minulescu, prin îndrăznețe violări ale metrului și frângeri ale ritmului — menite să scoată din sărite pe închinătorii idolilor vechi. — Când încearcă (în *Vecinicul acelaș*) să imite maniera lui Minulescu, d-sa dă greș deadreptul căci temperamentul său îl îndreaptă spre acel conservatizm poetic, care încearcă numai să introducă un nou cuprins în vechile cadre metrice.

Această pietate e un titlu de cinste pentru d. Cruceanu și ar fi și mai mult, dacă de ea nu s'ar lega păcatul poeziei sale de a reaminti nu odată armonii și ritmuri cari ne-au mai încântat și aiurea — nu în lumea ideală platonice, unde vom fi trăit poate odată — ci în chiar lumea noastră subastrală, în versurile câte unui mare poet. — Altfel, această pietate față de tradiția formală, nu cercuiește de loc expresiunea elegantă a fondului sentimental al poeziei sale: nostalgia neînvinșă a lumilor neînturnate — ca în *Parcul* — ori a femeii ideale — ca în balada *Fecioarele pale* — visurile siderale cari nu se întrupează, într'un cuvânt tortura întreagă a poemelor ce i se sbat în suflet. Nu e stânjenit d. Cruceanu de conservarea vechii simetrii ritmice, fiindcă sufletul poeziei sale se distinge prin aceiaș limpiditate glacială, prin aceiaș imobilitate incremenită ca și imaginile ei, — cari împrumutate de obicei din splendoarea nemișcată a tărâmului astral, din sclipirea rece a pietrelor scumpe ori din magia pală a fantasmelor — conservă ceva tocit și obtus în toate strălucirile lor distinsă. — Am califica de *marmoreană*, răceala poeziei sale, dacă împotriva acestui atribut n'ar protesta o esențială trăsătura a ei — care nu e decât semnul distinctiv al apostolatului artei nouă — aceea lipsă a conturului precis, acel caracter difuz al imaginilor, cari, în loc să fixeze gândul și simțirea, năzuiesc din potrivă să le risipească în irizări de necuprins și în arătări nebuloase. Dar vom găsi poate apropierea potrivită, comparând poezia sa cu o oglindă, în al cărui luciu rece se răsfrâng toate splendorile câte au trecut pe dinainte-i, dar ale cărei ape de oțel nu cunosc crețul undelor, ci păstrează vecinic aceiaș incremenire glacială, obtuză, nepătrunsă.

De aici poate și afinitatea dintre poezia d-sale și scilipirea oglinzilor și a vitrinelor; de aceea dintre atâtea simboluri câte închid *Poemele oglinzilor*, cel mai semnificativ este—simbolul poeziei d-lui Cruceanu.—Unele oglinzi sunt oarecum emblema întregii poezii nouă, simbolul ostentativului ei separatism:

*Sunt și oglinzi în care nimeni nu privește,
Căci nimeni nu s'ar recunoaște 'n luciul lor.
In ele nu-i loc pentru chipul tuturor,
Din golul lor tresare o frunte ce gândește.*

*In apa ștearsă, enigmatică, ciudată,
S'a nfipt un ochiu ce ne privește, dar nu vede,
Un ochiu ce-ascultă, dar n'aude, nici nu crede
Un ochiu tăcut ce nu clipește niciodată.*

Dar sunt altele „oglinzile expuse în sale de spectacol“, cari oglindesc de-a dreptul poezia d-lui Cruceanu:

*Oglinzile expuse în sală de spectacol.
Luxos împodobite, sfidând strălucitoare,
Par caldă închipuire, par vis, par un miracol...*

*Dar nopțile târziu
De vom privi în luciul lor veșted și pustiu,
Nimic nu vom cunoaște din câte-am admirat
Și vom simți pe buze un zâmbet înghețat...
Căci luciul lor în umbră nimica nu trădează
Nici râsul, nici iubirea, nici ruga, nici durerea,
Căci mai presus de toate în ele adânc tronează
Tăcerea...*

Dar apele imobile ale oglinzilor încep să mai palpitate în valuri în poema *Nopții eterne*. Aici e inspirație adevărată, succesia momentelor lirice, nostalgia iubirei, venirea iubitei, visul de iubire eterică și infinită, confundată cu mistica feerie siderală și în sfârșit transfigurarea iubirei în moarte — este bine susținută. Astfel, deși unele tablouri sunt prea încărcate, deși uneori și aici armonia versurilor e reminiscență din alții și sună atunci cu atât mai gol cu cât pare mai maiestoașă, precum:

*Trăiesc de veacuri și de veacuri, micimea formelor
m'apasă,
Dar simt din infinit puterea eternă, cum pe noi se lasă,
Cum ne inspiră și ne poartă spre largul marelor
misteruri,
Tronând imensități albastre, clădind infinități de
ceruri.*

totuși poemul *Nopții eterne* încoronază admirabil și volumul și talentul d-lui Cruceanu și ne îndreptățește a-i cere mai mult decât a dat până acuma.

Ion Trivale

BIBLIOGRAFII

M. A. Dumitrescu, *Codul de Comerțiu*, comentat. Volumul III. București. L. Alcalay 1912.

Constanța Marinescu *Postumele lui Eminescu, Studiu estetic și literar*. București 1912.

George V. Haneș, sublocotenent în regimentul V Ialomița No. 23, *Cariere militară*. — *Cuprinsul*: În armată se făuresc caractere? — Educația fizică și morală în armată. — M. S. Regele și Infanteria. — Ce se învață în manevre. — Idealul militar la scriitorii români. — Publicul și armata; etc. Prețul: 1 leu.

CRONICA TEATRALA

Teatrul Național. *Cumpăna*, dramă în patru acte de Ludovic Dauș. — *Concertul*, comedie în trei acte de Herman Bahr.

Teatrul Modern. „Compania dramatică M. Voiculescu“. *Inconjurul* (Le Détour), piesă în trei acte de Henry Bernstein.

Teatrul Național n'a avut noroc cu prima piesă originală ce a ținut să reprezinte în stagiunea aceasta. Face cinste direcției teatrului bunăvoința ce acordă producțiilor originale, dar mai multă circumspecțiune și judecată la alegere i-ar face și mai mare cinste și ar aduce autorilor un însemnat serviciu. E mai puțin dureros, cred, pentru un autor, să i se refuze o piesă, decât să o vază căzând, ca o bucată de plumb la fundul apei. Când e refuzat, rămâne cel puțin cu mângâerea că n'a fost înțeles de cei în drept și că e o victimă.

„Cumpăna“ d-lui Dauș a căzut, și foarte repede. De data asta publicul a fost de perfect acord cu critica. De aceea nu vom stărui mult nici asupra piesei, nici asupra cauzelor nesuccesului ei. Publicul nostru s'a săturat, se vede, de lucrările mediocre, și cum are ocazia să vadă și piese streine traduse, care fără să fie capodopere sunt cel puțin lucrări bine făcute, cu un început, un mijloc și un sfârșit, care spun ceva, — stabilește repede comparația și nu mai admite slăbiciunile indigene, palide și incolore, ori imposibile și incoherente, numai pentru că sunt piese românești. Pilda *Cumpenei* și lecția dată de public Teatrului și autorului va trebui să slujească tuturor. De data asta nu poate fi vorba nici de cabală din partea presei, nici de răutate, nici de rea voință a direcției sau a artiștilor. Aceștia din urmă și-au făcut toată datoria. Vina nu e decât în mediocritatea piesei.

Tema *Cumpenei* este iubirea vinovată dintre un fiu și mama sa vitregă, mai tânără decât el. Tema nu e nouă, — și nici nu e nevoie ca tema să fie nouă și cu desăvârșire originală pentru ca o piesă să fie bună. Sunt piese admirabile a căror temă e veche cât lumea. Subiectul nu însemnează nimic; tratarea lui e totul, adică putința de a înfățișa personajii vii și situațiuni reale, cu un cuvânt de a crea viață adevărată. Ca să aflăm acest displăcut fapt că Raul Ralea iubește pe Liana, tânăra soție a bătrânului său tată, și că Liana iubește pe Raul, așteptăm cam mult: două acte întregi, în care nu se petrece nimic, dar în care se vorbește foarte mult și despre toate — lucruri fără nici o legătură cu piesa adevărată, aforisme profunde à la M. de La Palisse, cuvinte de spirit dubios, calambururi ieftine, de care râdeau numai cei de pe scenă (căci așa eră indicația textului), dar care lăsau rece sala. În sfârșit, după ce Raul și Liana, în actul II rânduesc împreună cărțile din bibliotecă, cu care ocazie aflăm predilecțiile literare ale Liane și ni se face un rezumat al romanului lui Balzac *La Peau de Chagrin*,

după ce găesc într'o carte niște flori presate, mare simbol! — în timp ce pianola cântă un vals de Chopin, aflăm de marea patimă vinovată a celor doi. Acum începe să se desemneze drama. Actul III o întârzie cu remușcările lui Raul, care a hotărît să se sinucidă, ca să rezeze scurt conflictul. Asistăm la o scenă mută (e mare abuz de scene mute în *Cumpăna*) când Raul își face corespondența supremă, lipește cu îngrijire plicurile, scoate din cutie revolverul... E întrerupt un moment de prietenul Voltescu, și aflăm încă odată că Raul iubește pe Liana. Bine înțeles vine și Liana care ghicește repede planul lui Raul. Rugăciunile și turburarea femeii îl silesc să renunțe la funesta hotărâre. Raul va plecă în lume. Asupra acestei noi hotărâri începe actul final, cel în care începe și conflictul dramatic. Bătrânul Iorgu Ralea, tatăl lui Raul, nu bănuiește încă nimic. Încearcă în tot chipul să rețină pe fiul ce vrea să-și ia lumea în cap și face o frumoasă apologie a dreptului la dragoste, în potriva orcăror piedici, când îndrăgostiții sunt tineri și când piedica nu e decât un soț bătrân. În cele din urmă, în fața turburării Lianeii la vestea plecării lui Raul, pricepe și bătrânul... Dar în mărinimia lui eroică, acest om întreg (autorul ne spune că e un medic și un savant cercetător al firii omenești) nu-și desminte teoria de mai înainte și pricepe că rolul lui e să se jertfească pentru cei tineri, al căror drept la fericire e imprescriptibil. Vede că adevăratul vinovat a fost el, care orbit de egoismul dragostei lui pentru o ființă mult mai tânără decât el, nu s'a sfiit să comită acest păcat împotriva naturii, de a o luă în căsătorie. Dar Liana, de altă parte, pusă între tată și fiu, vede că deslegarea conflictului numai ea poate să o dea, suprimându-se. Două focuri de revolver se aud între culise, și drama ajunge la desnodământ.

Sunt în actul acesta final scene de un real dramatism și în parte bine conduse. D. Sturdza (Iorgu Ralea) spune foarte frumos apologia dreptului la dragoste și redă excelent turburarea și durerea părintelui când vede cu ochii groaznică realitate. Totuși publicul nu primește eroicul sacrificiu al părintelui și nu vrea să creadă în supraomeneasca sa frumusețe. Vina e desigur a autorului care n'a știut să ne facă să-l primim și să-l credem omenește posibil.

* * *

Concertul lui Herman Bahr este o cinstită și spirituală comedie nemțească, aproape o farsă. Lucrare bine făcută, cu dialog vioiu și susținut, presărat cu destul spirit, însă fără pretenții: piesă care desfată, — ceace este scopul orcărei farse cum se cade. Marele pianist Gustav Heink e sclavul meseriei lui și al obligațiilor ce nasc dintr'ansa. Una din aceste obligațiuni e să placă femeilor, —și Gustav place tuturor, dela contese, trecând prin toate numeroasele lui eleve, până la fata din casă. Dacă Gustav păcătuește, o face fără răutate, și soția sa care-l adoră pricepe acest lucru și se face că nu bagă de seamă prea deseale lui

„concerte“, care nu sunt decât pretexte de a se despartii de căminul conjugal. Marele artist e acum cam trecut (aflăm în actul din urmă că-și cănește părul), și ar preferi viața tihnită pe care știe să i-o facă credincioasa lui soție. Dar e luat de apa vechilor lui obiceiuri și riscă un ultim „concert“ în tovărășia tinerii și zvăpăiatei doamne Delfina Jura, soția unui tânăr savant. Dr. Jura este un original cu un bun simț superior și judecă lucrurile și situațiile după logica cea mai rece, fără nici un amestec de patimă. Când află că soția sa îl înșeală cu artistul, el e cel dântăiu să i dea dreptate, cu rezerva siguranței dacă e vorba de o pasiune adevărată de o parte și de alta. Ca să se asigure despre acest lucru se duce la d-na Heink. Amândoi, cu judecata lor rece, se potrivesc de minune și-i vedem plănuiind, unul mai în serios, alta mai în glumă, o expediție de surprindere a fugarilor ascunși într'un pavilion de vânătoare, ca să se convingă de realitate și eventual să încerce o altă compunere a căsniciilor lor. Dau peste Gustav și Delfina, cărora le propune schimbul, ba încă îl prezintă ca un fapt împlinit, spre desăvârșita uluială a celor doi. De aci scene adevărat comice. Abila d-nă Heink conduce bine ițele, Dr. Jura se convinge că soția sa nu dase de data asta peste adevărata pasiune, Heink vede că nu poate trăi fără ocrotirea nevastei sale, — și menajele cele vechi se împacă. Dar pianistul nu scapă de obsesiunea amorozețelor de el și continuă a-și face meseria de pianist irezistibil.

Interpretarea unitară și bună. D. Soreanu a compus un excelent și amuzant Heink. D. Brezeanu, cu mijloacele cele mai simple și mai naturale, a dat un Dr. Jura plin de un humor rece și măsurat. Intre amândoi, D-na Sturdza-Bulandra, care își amintea desigur de vremea când juca comedii în Compania Davila, ne-a dat o Eva Heink foarte simpatcă, în înțelepciunea ei de femeie cu multă minte. Zglobia și în urmă decepționata Delfina a profitat mult de ingenuitatea jocului d-nei Giurgea.

* * *

Compania dramatică Voiculescu își începe activitatea sub bune auspicii și dela început a fost primită cu multă simpatie de public. E o sfortare artistică care merită toată atențiunea. Două și chiar trei teatre bune nu sunt prea mult pentru orașul nostru, mai ales când fiecare își va avea linia de activitate bine determinată.

După tendențioasa și melodramatica *Seara de poamină* a lui Kampf, care continuă a face săli pline, compania a jucat o piesă de valoare teatrală și literară mai mare, *Inconjurul* (Le Détour). Este una din primele producțiuni ale lui Henry Bernstein, în care găsim toate calitățile de tehnică ale autorului, și încă nu atât de exagerate îndrăznelile și violențele teatrului său de mai târziu. În *Le Détour* se ghicește în germen tendința *teatrului brutal*, despre care vorbeam într'o cronică de anul trecut, cu prilejul reprezentării piesei lui Porto-Riche *Le Vieil Homme*, dar mai e

încă mare distanță până la brutalitățile din *Après moi*. Și în *Inconjurul*, ca în toate piesele lui Bernstein, găsim o acțiune dramatică de o mare intensitate, care te înhață dela început și te ține cu atenția și interesul deșteptate până la sfârșit, — calitate de tehnică aliată cu o nemiloasă insistență asupra micimilor sufletului omenesc și mizeriilor vieții sociale din zilele noastre.

„Le Détour“ este inconjurul pe care-l face o fată născută într'un mediu puțin recomandabil trecând prin viața cinstită de familie, să se întoarcă, silită de răutatea omenească și prejudecățile prostești ale lumii, în mediul din care dorise să evadeze. Jacqueline este fiica unei femei care a dus și duce o viață dezordonată. Deși crescută într'o lume interlopă, firea ei cinstită, sub o aparență cam liberă, rămâne neatinsă și dorința ei cea mai mare este să iasă din această lume și să trăiască viața liniștită a lumii cum se cade. Când tânărul Armand Rousseau, fiul unor negustori bogați din Cherbourg, se amorezează de dânsa și o cere în căsătorie, Jacqueline își vede visul cu ochii și pornește plină de încredere în viața cea nouă. Dar aci întâlnește piedici și umilințe continue. Familia bărbatului ei, cu care trăește în aceeași casă, o familie de protestanți care au veșnic pe buze cuvântul „datorie“ (și Bernstein, care trebuie veșnic să batjocorească ceva, trage strașnic în hipocrizia și strâmtoarea sufletească a protestanților), a primit-o, dar cu toții o fac să simtă în fiice clipă distanța dintre ei și ea și inzistă în chip supărător asupra propriei lor noblețe de suflet și asupra sacrificiului ce au făcut primind-o. De altă parte femeile din societatea provincială o amărăsc continuu cu aerele lor de superioritate și cu umilințele de tot felul. Armand, robit numai de farmecul fizic al Jacquelinei, om slab și stăpănit și el de spiritul familiei, nu e în stare să fie un adevărat sprijin al femeii sale și nu are curajul să o scoată din viesparul acela. Jacqueline sufocată de viața asta, în urma unei scene violente cu prefăcuta ei cumnată, pleacă din Cherbourg și nu mai vrea să se întoarcă în casa părintească. Soții trăesc acum separat de cei bătrâni, spre marele scandal al hipocritei societăți provinciale. Armand stăruie să se întoarcă la bătrânii Rousseau, și Jacqueline amortită de viața ei sarbădă și fără dragoste adevărată, eră gata să primească, când se întâmplă ruptura definitivă. Mama ei, venită în treacăt să-și vadă fiica, suferă o mare umilință din partea bătrânului Rousseau și Armand aproape o isgonește. Purtarea aceasta nu o mai poate suporta sârmana Jacqueline. Cu sufletul zdrobit, fără altă ieșire cu putință, ea pleacă după Cyril, un vechiu prieten care-i oferise de mult o unire liberă, ca să se întoarcă, îndurerată și decepționată, spre viața care-i fusese atât de urâtă și care o urmărea ca o fatalitate. O ființă profund cinstită, dornică de o viață curată, nu e lăsată să o trăiască, și e silită să se întoarcă în lumea de care avea groază.

În tema aceasta a lui Bernstein nu e nici o intenție de a demonstra vreo teză, de a propovădui ceva, ci numai constatarea amară și dureroasă a unei realități:

prejudecățile și hipocriziile societății burgheze care nu judecă valoarea morală a oamenilor după ceea ce ei înșiși sunt, ci după valoarea mediului în care s'au întâmplat să trăiască.

Puternica și pasionanta dramă a lui Bernstein a avut norocul să aibă o interpretare superioară. În rolul Jacquelinei, d-ra Tina Barbu ne-a dat cea mai frumoasă și mai complectă creațiune a sa. Rolul comportă o mare varietate de mijloace, dela jocul ușuratec și degajat din actul I, la revolta dela sfârșitul actului II, dela bucuria copilărească a întâlnirii fiicei cu mama, la răzvrătirea hotărâtoare urmată de dureroasa deprimare din actul final, — și d-ra Tina Barbu a dat dovada că posedă o puternică gamă de asemenea mijloace, dela drăgălășia copilărească până la revolta adâncă a sufletului rănit. Jocul plin de caldă sinceritate și de adânc adevăr omenesc al d-rei Barbu i-a atras meritate aplauze. D. Manolescu în rolul antipatic și ingrât al lui Armand Rousseau a făcut o compoziție sobră și măsurată, care arată marea sa pricepere artistică. În rolul de viveur decepționat și ironist al lui Cyril, în realitate *un tendre* ascuns sub un înveliș de scepticism și ironii, d. Haralamb Lecca (afișul îl boțeașă Câmpinaru) a fost o apariție neașteptată, care a surprins prin naturala și *menfichismul* jocului său. Foarte recomandabil tot restul interpretării.

Lazăr Cosma

DISCUȚII

RECLAMA PEDAGOGICĂ

Invățătura, din experiența proprie, este considerată, în lumea pedagogică, ca mijlocul cel mai bun pentru perfecționarea artei profesionale a profesorului educator. De aceea tot ce scoate la iveală psihologia relativ la funcționarea și dezvoltarea mecanismului psihofizic al copilului, se experimentează în școală și se cercetează în rezultate. Dar, aceasta în alte părți, nu la noi. Experiența proprie și învățătura scoasă din ea, nu se bucură de mare trecere la noi unde este și o modă a reclamei pedagogice. O probă evidentă despre aceasta este și atitudinea profesorilor fineri, a celor cari intră acum în învățământ. Când e vorba ca să se uite la profesorul cu experiență, la cel bătrân, profesorul cel tânăr, cu multă emfază, se ridică la o înălțime ametoitoare și de acolo se uită cu un dispreț suveran spre cel bătrân. Am auzit că în țările mai înaintate ca noi, profesorul tânăr face mai întâi un fel de ucenicie pe lângă cel bătrân și numai după aceasta i se încredințează cârma pedagogică a școlii.

La noi, profesorul tânăr se dezvoltă într'o altă atmosferă. De aceia mentalitatea lui este alta. Crede că n'are nevoie de experiență; că relațiunile cu profesorul bătrân mai mult îi strică decât îi folosesc,

socotind că după cum, el tânărul, desprețuește experiența, tot așa cel bătrân desprețuește descoperirile noi științifice ale psihologiei.

O notă caracteristică a profesorului tânăr ne-o dă articolul publicat de d-l profesor V. V. Haneș în „Noua Revistă Română” din 8 Iulie 1912, cu titlul: *Cum cultivă fetele românce limba lor maternă*. D-sa ca profesor examinator la un liceu de fete din provincie, își dă părerea asupra situației ce a găsit.

Constată la examen o nepregătire uimitoare celor umple de deziluzie și-i contrariază sufletul; o ploaie de intervenții și recomandări pentru promovarea elevelor, fie dela avocatul X, fie dela profesorul Y, fie dela studenta N; supărări din partea celor refuzați, supărări și revoltă în sufletul directoarelor de pension și părinților elevelor.

Cauzele le găsește d-sa la profesorii care au pregătit pe eleve și mai ales la profesorii examinatori, la cei bătrâni care nu sunt destul de scrupuloși la examen.

După ce constată starea și cauzele, dă alarma că în școală se face pomană cu notele, și pentru mântuirea școlii și educației cere profesorilor tineri să-și facă datoria, socotind de sigur că cei bătrâni nu și-o fac. *Vom ajunge — zice d-sa — la o negare a sensului școlii, a educației, dacă cel puțin tineretul ce pătrunde în rândurile corpului didactic nu-și va împlini cu seriozitate datoria*. „*Iar ultimul meu cuvânt, plin de amărăciune îl îndrept către tinerii mei colegi de învățământ, cerându-le să ne înfrățim sfortările pentru stărpirea pomii, cerșetorii, milii și protecției injuste în școala românească*”.

Examenul este, cum vedem, pentru profesorul tânăr și mijloc de constatare și mijloc de îndreptare și de ridicare al nivelului școlii și educației.

Deci, examene strașnice; afară cu profesorii bătrâni și nivelul școlii noastre se va ridica.

Intre profesorii cu experiență, — cei bătrâni — sunt mulți care nu mai fac această confuzie.

Pentru aceștia mijloacele de a ridica nivelul școlii și educației stă în atitudinea profesorului în școală, nu la examen. Ei știu că în școală trebuie să se dea cea mai mare atențiune cunoașterii de către profesorul educator a sufletului și a logicii sufletului elevului, pentru că numai după această măsură se pot croi cunoștințele și alege mijloacele prielnice educației în școală.

Cu aceste considerațiuni, profesorul cu experiență când este examinator la vreun liceu particular, nu pierde din vedere nici mijloacele educative de care dispune școala astăzi, nici posibilitatea ridiculă a examenului de a constata în zece minute puterile sufletești ale unui elev.

De aceea profesorul, cu experiență utilizată, nu se arată bătăios la examen.

Pentru dânsul examenul este numai măsura perfecționării și aplicabilității mijloacelor de educație,

însă cu condițiunea ca această măsură să se întemeieze pe o unitate justă și invariabilă.

Căci dacă unitatea de măsură este o variabilă a capriciilor, a pedanteriei, a ignoranței, a lipsei de bun simț, examenul ajunge o luptă de vrăjmășie între profesor și elev, provocată cu știință ori fără știință. Observațiunile făcute de cei cu măsură justă și invariabilă aduc foloase școlii căci arată gradul puterii de educațiune al școlii și îi desvăluie lipsurile. Cele care sunt făcute de către cei cari nu au această măsură sunt păgubitoare, pentru că tind să producă o diversiuine în opinia publică școlară, atrăgând atențiunea asupra altor fapte decât asupra celor unde se găsesc cauzele unei situațiuni.

Ei bine, pe când profesorii bătrâni constată cu regret că școala noastră stă cam departe de școala activă, cerută de ideile pedagogice ale timpului, și aceasta din pricină că ne mulțumim numai să citim cărți străine despre ideile noi și despre experimentarea lor la străini, fără ca să le aplicăm în școala noastră și să urmărim cu răbdare potrivirea sau nepotrivirea lor cu firea noastră, este de neînțeles ca să vezi tocmai pe profesorii tineri, preținși mai în curent cu ideile noi, că sar cavalereste peste adevăr și nu vor să vadă încotro merg curentele noi asupra educațiunii.

Dar la acest mediu cavaleresc, ilustrat de profesorii tineri, contribue mult și ignoranța acelor dătători de situațiuni, care apreciind învățătura din experiență, tot ca profesorii cei noi, pun prea de timpuriu cămașa pedagogică în mâna profesorilor tineri. Fiindcă la poporul nostru este mai urgentă nevoia formării, educațiunii, decât a selecțiunii, — li s'ar putea aminti acestor dătători de situațiuni că la degenerarea rasei vitelor la noi a contribuit foarte mult și faptul că țaranul înhamă sau înjugă vita sa, cu mult înainte ca ea să ajungă vârsta când trebuie pusă la muncă.

Pană Popescu
profesor la Ploiești

Înștiințăm pe toți cei doritori de a avea în bibliotecă „*Noua Revistă Română*”, că am pus din nou în vânzare colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII, IX, X și XI din revistă, legate în scoarțe tari și demne de a figura în orice bibliotecă, pe prețul excepțional de lei **1,50 fiecare volum** (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau 2 volume; lei 1.10 pentru 3 sau 4 și lei 1.85 pentru 5, 6 sau toate 7 volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pagini variate și mereu de actualitate.

Tabla Generală de Materii a Revistei, care formează un neprețuit mijloc de cercetare pentru intelectualii de orice categorie, se află anexată la fiecare volum. — Pentru cei ce vor să cunoască dinainte cuprinsul acestor volume, Tabla de Materii se trimite gratuit, la cerere.

Comenzile, făcute pe cotorul mandatului cu care se vor trimete sumele de mai sus, vor fi înaintate administrației revistei.

INSEMNAȚI

O GEOGRAFIE SOCIALĂ A ROMÂNIEI. — D-l Nestor Urechidă, scriitorul bine cunoscut, are în ultimul No. din «România Viitoare» o propunere pusă cu toată seriozitatea, și asupra căreia atragem și noi atențiunea. E vorba de proiectul unei Geografii sociale a României. În esență, articolul d-sale, care va continua, spune următoarele:

Învățământul geografiei s'a modificat adânc în ultimii timp. Cu toții ne aducem aminte de ce se înțelegea, mai ieri, prin geografie: o nomenclatură stearpă de nume proprii, un pomelnic indigest, pe care, cei ce învățau geografia, trebuiau să-l spună pe de rost, ca pe apă.

Astăzi învățământul geografiei a devenit interesant, căci s'a substituit, unui curat exercițiu de memorie, cunoștința legilor care produc ordinea universului.

Dar pământul este mai cu seamă interesant din cauza raporturilor sale cu oamenii; e curios de constatat cum, puțin câte puțin, faptele sociale, de orice ordin ar fi, s'au furișat în opurile de geografie. Din moment ce se introduce omul în geografie, toată societatea intră cu el.

Tratatele și operile de Geografie de până acum, adunau un morman de fapte fără rost; nu erau într'un cuvânt, decât o enciclopedie haotică, în care faptele adunate se îmbrânceau unele pe altele fără legătură între ele. Impreunând însă geografia cu știința socială și vrând să facem operă de *geografie socială*, va trebui să adoptăm o normă, o ordine în seria faptelor studiate, să lucrăm adică cu metodă.

Această metodă, această ordine, ordinea naturală după care se leagă unele cu altele faptele sociale, există, este dată de «Știința socială», «La science sociale» creată acum patruzeci de ani, de ilustrul inginer și economist Le Play, continuată și perfecționată de valoroși urmași ca Henri de Tourville și Edmond Demolins. Intemeiat pe principiile acestei științe și cu ajutorul minunatului ei instrument de analiză, Ed. Demolins a scris cărți ca: «Les Français d'aujourd'hui» și «A quoi tient la supériorité des Anglo-Saxons».

Când spre mai înalte învățături, *Geografia socială a României* va fi altceva decât o seacă nomenclatură de nume, o stearpă descripție de localități; ea va trebui să-și dea seamă de raporturile neschimbătoare care leagă locul fizic cu locuitorii, va cerceta înrăurirea ce are acest loc asupra locuitorilor viețuind într'însul și, studiind felul muncii, al proprietății, al familiei în chipul său de trai, etc... va cerceta nu numai cadrul (geografie), dar ființele care se mișcă în acest cadru (știință socială), va tinde la studiul social al Românilor din diferitele regiuni ale țării, pentruca în urmă să caute a explica țara întreagă, în deosebitele manifestațiuni.

Pentruca această lucrare să fie clădită cu temei științific ea va începe cu studiul organismelor care dau viață țării noastre, tratând pe cele mai simple, pe cele dela bază. Studiul trebuie dar început cu sătenii noștri. Se va studia în fiecare din cele 32 de județe câteva localități, elaborând pentru fiecare niște *monografii de familii muncitoare*.

Autorul însoțește propunerea sa cu întocmirea procedurilor după care aceste monografii vor fi făcute.

Pentru un moment semnalăm doar proiectul acesta asupra căruia vom reveni. — R.

REGELE MUNTENGRULUI. — Regele Muntenegrului e actualmente unul dintre factorii cei mai cu greutate ai echilibrului european. El a isbit cel dintâi balanța *Statu-lui quo* din Balcani și acum platanele-i se mișcă nehotărâte, căutând zadarnic vechiul repaos.

Regele Muntenegrului are multe trăsături de rege de operetă, pentrucă e un anacronism în viață, uitat, parecă de pe vremea eroilor Iliadei, până în secolul nostru de automobilism și aviațiune.

Poporul Muntenegrului e puțin deprins cu coarnele plugului; pușca și bâta, pentru apărut și cârmuit turmele pe munți, îi sunt tovarășe nedespărțite și îndemănatece.

De aceea și regele e un rege rustic și puțin încorsetat în protocol.

Un ziarist german s'a dus mai zilele trecute să-i ia un *interview*.

Regele i-a fixat audiența pentru a doua zi la 11 a.m. Dar când ziaristul s'a prezentat la conac la ora fixată, regele era absent și atunci ziaristul, ca să-și treacă vremea, începe să se preumbe prin curtea palatului regal, așteptând să se întoarcă regele acasă. După un ceas zări în sfârșit că se apropie un moșneag voinic, în costum național, cu fes și cu șalvari, — era Regele, cu doi tovarășii dintre nobilii țării.

Nu departe de conac era un puț; Regele se opri la puț, scoase o găleată de apă — ca fiind cel mai voinic — își potoli setea din găleată, tot așa făcură și tovarășii — și în fine dădu cu ochii de ziarist.

Il strigă îndată pe nume și i se adresă astfel:

— Te rog să mă ierți că am cam întârziat de a acasă. Dar să vezi ce am pățit: Am pus niște păcătoși de lucrători să-mi lucreze la o vie și mi-au încurcat așa de-al dracului treaba că-mi venea să-i omor, ticăloși îndrăciți ce sunt!

După ce-și mai potoli necazul, regele îl pofti pe ziarist în conac și conversația trecu repede la chestiunile de politică externă, în care regele arătă că are multe amintiri despre *Bismarku*, pe care îl trata cu multă familiaritate. Bătrânul părinte a două regine—cel mai fericit socru din Europa — avea concepții rustice, dar foarte solide asupra politicii mondiale.

Bătrânul Rege n'a putut adapta nimic din formele europenești. Cunoscușe el într'o vreme un fel de Cameră și acordase un fel de Constituțiune, dar cum și în una și în cealaltă a văzut în urmă numai niște încercături, a desființat frumos constituționalismul și i-a trimis pe deputați pe la casele lor.

Deatunci guvernul a rămas despotic, dar acest patriarh e atât de înțelept în cât nimeni nu suferă depe urma «despotismului» său.

Regele Muntenegrului e un bun rege de operetă. — C.

ȘCOLI LITERARE: Simbolismul, Vers-librismul, Instrumentația verbală, Decadentismul, Magnificismul, Socialismul, Anarhismul, Școala Romană, Paroxismul, Poezia esoterică, Naturalismul, Jammismul, Școala franceză, Regionalismul, Sintetismul, Somptuarismul, Humanismul, Integralismul, Neo-malarmismul, Impulsionismul, Neo-romantismul, Vizionarismul, Futurismul, Primitivismul, Subiectivismul, Sincerismul, Intensismul, Druidizmul, Spiritualismul, Renașterile, etc!

Florian Parmentier, în lucrarea intitulată *La Littérature et l'Epoque*, numără astfel toate școlile literare contemporane franceze; e vorba, după cum se vede, de evoluția simbolismului de odinioară și de ramificațiile lui. Curios este că fiecare din aceste școli își are inițiatorul și neofiii ei.

Am arătat în articolele precedente ce înseamnă o școală literară și întru cât e nevalabilă. Ea înseamnă renunțarea de bună voie la personalitatea ta de scriitor și plecarea în fața unor anumite formule estetice; ea reduce deci la simpla pastişare a câtorva rețete stereotipe.

Scriitorul nu e valabil decât în măsura în care nu se ocupă decât de opera lui; scriitorul e dator să nu se redea decât pe sine în imagini și în reflexe mărite ale personalității sale. Florian Parmentier s'a gândit, fără îndoială, la lucrul acesta când a spus că scriitorii nu trebuie să aibă de cât o ambiție: *Să fie creatori, așa ca fie care din ei să ajungă șef*

de școală. Scriitorul numai atunci devine pe deplin el și ajunge să creeze personal; scriitorul numai atunci capătă valoare. Afirmarea aceasta e dovedită de faptul că numai inițiatorii acestor școli înseamnă: *Saint-Pol-Roux* a cărui poreclă de *Magnificul* arată deplin mișcarea determinată de el; *Paul Claudel*, inițiatorul mișcării *misticiste*, apostol al reformării teatrului și susținător al teoriei «Occidentului în Franța»; *Francis Jammes*, făuritor subtil de bucolici creștine; *Mallarmé*, etc., — pentru a nu citi decât la întâmplare memoria.

A fi scriitor însemnează, după credința lui Parmentier, a nu imita nimic și a crea totul. În acest sens, toate îndrăznelile sunt permise unui scriitor. Parmentier mai adaogă, adresându-se scriitorilor francezi: «Nu imitați, ci inventați! Odată ce sunteți nădejdea geniului francez, nu cred că vă veți îneca în încercările bufone ale neputincoșilor».

Volumul lui Parmentier se recomandă cu tot dinadinsul și scriitorilor noștri. — N. D.

CE CITESC STUDENȚII FRANCEZI ȘI GERMANI. — Într'un articol din *Le Correspondant*, Gaston Choisy încearcă să judece pe studenții francezi și germani după criteriu! „Spune-mi ce citești, și-ți voi spune cine ești”.

Autorul cercetează astfel centrele universitare de samă cu Berlinul, Bonn și Leipzig din Germania; și Paris, Nancy, Montpellier din Franța. Din capul locului o constatare surprinzătoare: se citește mai mult la Nancy decât la Paris; și la Bonn mai mult decât la Berlin. Cei cari citesc mai puțin sunt studenții mediciști (la Paris într'o proporție de o șeptime din numărul lor total).

Preferințele studenților din Paris, și cu deosebire a celor

străini, în număr de 600, cari frecventează Biblioteca Universității, merg spre Rousseau, Hugo, Musset, Heine, George Sand, Balzac, Maupassant, Zola, les Goncourt, Nietzsche, Lavisse. Cei francezi, în afară de acești autori mai citește pe Flaubert, Henri de Régnier, Bergson și Fouillé și mai ales pe Barrès, Anatole France și Maeterlinck. În ce privește pe Renan, Taine, Schopenhauer și Tolstoi — se constată că nu mai sunt ceruți; Sainte-Beuve rămâne agreat doar de studenții Institutului catolic.

La Nancy, în liniștea provinciei se citește, după cum arătarăm, mai mult ca la Paris — și anume cărți de poezie și de literatură, ca romanele lui George Sand și operele lui Musset.

La Montpellier se face prea puțină filosofie, puțină istorie, sociologie de loc, dar în schimb sunt cercetați literații francezi, cu excluderea celor străini. Critica, arta, științele nu par să-i intereseze de loc pe Francezii de Sud.

La Berlin studenții citesc destul de puțin și citirile lor nu revelă vre-o distincție prea caracteristică de spirit. În primul rând, Goethe e autorul lor favorit. Le plac apoi istoria, pe Lavisse și Frédéric Masson. Sociologia e puțin căutată; iar filosofia nu-i mai atrage, ca altă dată, pe tinerii Germani ajunși practici și realiști.

La Bonn studenții se interesează de istorie, filosofie și de chestiuni religioase. Problemele de istorie religioasă sunt iarăș în trecere la Leipzig, alături de teoreticianii revoluțiunii sociale (Zola).

În cele din urmă, autorul studiului acesta curios constată cu mâhnire că Germanii cunosc mai bine cultura franceză, decât Francezii pe a Germanilor. — Q.

REVISTA REVISTELOR

Din esecelenta *REVISTA ȘTIINȚIFICĂ „V. ADAMACHI”* (no. pe August)—relevăm articolul scris dintr'o privire largă și superioară, al d-lui *Prof. Dr. I. Simionescu* asupra *raportului dintre oameni și pământ*.—Articolul, foarte instructiv și plăcut, se încheie arătând însemnătatea geografiei moderne:

«Oricum ar fi omul, în oricare parte de pe glob ar locui este în așa strânsă legătură, chiar în tendința lui de emancipare, cu pământul, în cât studiarea unuia fără de altul nu s'ar putea concepe. De aici și întinderea definițiunii geografiei și largul cerc ce trebuie de tras ca îngrădire a domeniului ei.

«Geografia nu e numai știința despre pământ, cum nu e nici știința despre om. Ea are tocmai acest mare avantaj de a lega neînsuflețitul de însuflețit, de a cuprinde temelia ca și podoaba estetică a clădirii. Ea se ocupă cu pământul, cu forțele care conlucrează la neîntrerupta mișcare de pe el...

«Dacă omul cu manifestațiunile lui variate, complexe, dă materie de studiu atâtor științi, legătura lui cu drumul pe care-și duce viața, de care nu poate să se ferească și mai ales viața asociațiunilor omenești condiționate de forțele fizice, tot în domeniul geografiei cade.

«De aici cele două mari ramuri din știința geografiei: antropogeografia și geografia fizică, care arată două tendinți nu de separare ci mai mult de lărgire a domeniului geografiei propriu zise. Ele reprezintă extremele ciclului de circulație a formelor, dela bulgărele de țărână până la stăpânitorul pământului. Prin aceeași, geografia modernă ș'a căpătat însemnătatea educativă precum și individualizarea ca disciplină. —

Tot în acest nr. citim studiul d-lui *Prof. Dr. Leon*: *Cum și unde se introduce parasitii în corpul nostru*; *Fosforescența animalelor* de *Elena Negri*; *Rolul Fiziciei în dezvoltarea*

Chimiei de *P. Bogdan*. — Multe note și informații interesante încheie totdeauna revista aceasta — care rămâne cea mai bună, de știință, la noi în țară.

REVISTA INFANTERIEI. — (Iulie-August) publică darea de seamă asupra întâiului concurs de agerimi în infanterie, organizat de însăși direcția acestei reviste. Încheerea este aceasta: «Concursul ne-a dovedit, că am țintit bine, provocând în corpurile de trupă de infanterie emulațiune pentru ramuri de activitate ostășească.

Nici când, gândul nostru nu a fost de a stânjeni bunul și regulatul mers al serviciului în corp, printr'o pregătire deosebită pentru concurs. Ci, de a răsplăti pe deoparte o muncă ce trebuie să se facă în chip normal, iar pe de altă parte a da prilej tuturor unităților mici să se ambiționeze la lucru și să poată avea puțința să arate ce pot în unele ramuri ale serviciului practic.

În chip firesc, Revista a constatat că întregul corp oțțesc al Infanteriei se unește cu gândul și sufletul cu ceea ce face pentru desăvârșirea armei; *aceasta va ambiționa la rândul ei și pe Revistă la lucru mai întins și mai folositor*».

În *LA REVUE DU MOIS* (Septembre), *Th. Ruyssen* constată că până și la concursul pentru admitere în Școala Normală se scrie din ce în ce mai prost franțuzește. Dar, această «criză a stilului francez» Ruyssen nu o pune atât pe seama suprimării limbilor clasice din școlile secundare, cât o pune pe seama lipsei de criteriu în selecționarea elevilor. «În ziua în care se va face o sforțare serioasă ca să se separe fără milă elevii buni de elevii leneși și mediocrii, în ziua aceea se vor salva de odată și l. franceză, și l. latină, și l. greacă, și științele, și cultura generală, fără nici o altă perturbațiune!»

In editura Duncker și Humblot din Leipzig, cu începere de anul acesta, apare *UNGARISCHE RUNDSCHAU*, revistă destinată să facă cunoscute Europei lucrările oamenilor de știință din Ungaria, în domeniul istoriei și științelor sociale.

Prima fascicolă pe care o avem sub ochi cuprinde articole semnate de *Geza Molnar* despre *Franz Liszt*; *Ludwig Stein* despre *Tolstoi ca filosof*; v. *Berzeviczy* despre *elementul supranatural în dramele lui Shakespeare*, etc.

Revista conține cronici bogate asupra congresului juriștilor unguri și asupra cercetărilor istorice din Ungaria.— Un articol de actualitate, pe care îl găsim în *Ungarische Rundschau*, este acela care se ocupă de situațiunea Arabilor în imperiul otoman și pe care îl publică *prof. S. P. Ostern* sub titlu: *suveranitatea poporului, Arabii și Kalifatul*. *Prof. Ostern* crede că nu este de loc exclusă posibilitatea ca Arabii să-și constituie în viitor un Kalifat al lor, independent de cel din Constantinopole.

— *ZEITSCHRIFT FÜR PÄDAGOGISCHE PSYCHOLOGIE* (No. 10, 1912) publică între alte articole de specialitate și un articol al docentului *A. Fischer*: „*lenea la școlari*”. Docentul *Fischer* crede că lenea este mai totdeauna provenită din boală și nu din o rea voință.

Intr'un alt articol al aceleași reviste *prof. E. Meumann* și

R. Goldschmidt explică *metodele noi de experimentare în pedagogie*.

Prospectele anunță o nouă revistă germană pentru pedagogie, care se intitulează: *ARCHIV FÜR PÄDAGOGIK*. Ea va fi condusă de *Max Brahn*, privat docent la Universitatea din Leipzig, și *Max Döving*, profesor de gimnaziu tot în Leipzig. Revista va avea două părți: *Practica pedagogică* și *Teoria pedagogică*.

Se expediază numere de probă la cererile ce se vor adresa: *Archiv für Pädagogik*, *Friedrich Braustetter*, Leipzig, *Stephanstrasse 20*.

Învățații nemți găesc timp pentru orișice fel de cercetări. Acum în urmă, un asemenea învățat a întreprins să cerceteze *influența alcoolului asupra ușurinței de a găsi rimele în poezie*... Rezultatele găsite sunt publicate în *Kraepeline PSYCHOLOGISCHE ARBEITEN* (VI B. 2 Heft. pag. 300—308) și se rezumă în următoarele. Alcoolul favorizează asocierile prin asemănare de sunet, dar îngreunează asocierile logice. Pentru găsirea rimelor, alcoolul este de ajutor, căci el scurtează timpul. Dar se observă că sub influența alcoolului poetul înclină spre rimele fără înțeles...

Poate că asemenea cercetări s'ar putea începe și la noi. Alcool avem; poeți nu lipsesc.

MEMENTO

— Intâlnirile dintre colaboratorii revistei noastre vor avea loc de acum, în fiecare *Sâmbătă seară între orele 5—7*.

— Japonia organizează un turneu prin Europa, pentru un grup din cei mai de seamă muzicanți ai ei, în scop de a face cunoscut occidentalilor, muzica orientală.

— O victorie a feminismului în Australia: *D-ra Isaacs* a fost numită judecător la Curtea de Apel din Melbourne. Faptul se petrece pentru întâia oară în această țară — și e unic în lume.

— Al 3-lea Congres al Institutului internațional de Sociologie, se ține la Roma, dela 7—29 Octombrie. Biroul a schițat planul discuțiilor științifice care se vor ocupa de progresul antropologic, economic, politic, intelectual și moral. Se va căuta apoi, formula generală a progresului.

— Explorațiile științifice ce se fac încă de câțiva ani prin Asia Centrală, au adus descoperiri cu totul neprevăzute. Anume, s'au putut descifra, depe niște vechi manuscrise, documente scrise în limbi până acum necunoscute. Ele aparțin primelor secole ale erei noastre și atestă o evoluție mai înaintată decât cea a tuturor celorlalte limbi ariene la aceeași epocă.

— Serviciile săpăturilor istorice din Roma, se gândește ca, după *Forum romanum* scos de mult la lumină, să scoată acum, în măsura posibilului, diversele foruri care, exceptând pe cel al lui Traian, n'au fost încă desgroate. Se fac acum săpături în Forul lui Nerva, unde s'a găsit, la o adâncime de cinci metri, o coloană de nouă metri înălțime, făcută dintr'o bucată și având o bază de trei metri. Săpăturile, cari sunt la începutul lor, promit a fi foarte interesante. E vorba să se exproprieze un cartier întreg din Roma, pentru a scoate astfel sub ochii noștri de azi, viața de atâta vreme înmormântată.

— La Leipzig (edit. E. Rowohlt) a început să apară o „colecție bibliografică care slujește istoriei literare contemporane” și care se inaugurează cu o *Bibliografie Verlainiană*, o contribuție critică la studiul literaturilor străine comparate. — Autorul constată că Verlaine a fost în general gustat în țările germanice și slave, dar el n'a avut, afară de Spania, decât o primire rece printre popoarele latine. În Portugalia, de pildă, autorul lui „*Sagesse*” e necunoscut. Italia, de asemenea, îl ignoră. În schimb, în Germania, Anglia și în țările Nordului, influența lui Verlaine a fost profundă, fiindcă poesia lui e numai din nuanțe și culori stinse, și de o muzică interioară. Lucrul nu e de mirare, de oare Verlaine nu e latin, nici prin sensibilitatea lui neliniștită, nici prin misticismul său religios și sensual, nici prin limbă, nici prin versurile sale dușmane sonorităților prea brutale și afirmațiilor prea precise. Dar afară de această muzicalitate intraductibilă a poeziei verlainiene, ea exprimă stări sufletești nouă care pot avea ecou în toată inimile și pot provoca, sub orice latitudine, poeme și armonii felurite.

— În primele zile ale lui Octombrie, se deschide la Ateneu, *expoziția pictorului N. Vermont*.

— *La liberté intérieure* de *Jeanne de Vietinghoff* vine să reintegreze ideile de dinaintea lui Nietzsche, cu pagini frumoase de un simț intuitiv despre viața interioară, despre femei, despre fericire care asemenea unei femei coquette, se îndepărtează când o dori, și se apropie când ne ferim de ea. (Edit. Fischbacher-Paris, 3.50).

— Xilologia e știința care învață să recunoaștem lemnul ales pentru lucrat. E dovedit, de pildă, că se dă numele de „acaju” la două zeci de spețe de lemn care n'au nimic de aface cu cel autentic. Fraudele acestea sunt foarte numeroase. Ei bine, Xilologia le dă pe față cu ajutorul microscopului. Ea mai dă prilejul să se stabilească proprietățile multor esențe forestiere, astăzi disprețuite și cari ar putea fi avantajoz utilizate. Xilologia se predă la Washington; ea ar aduce poate foloase și la noi în țară, unde pădurile se exploatează i că în chip gros lan.

— Orașul Avignon va ridica un monument filosofului englez *Stuart Mill*, care și-a petrecut ultimii ani, și murî, în acest vechiu oraș francez al Papilor. În fruntea inițiatorilor se află *Clemenceau*, traducătorul operilor filosofului, *Raymond Poincaré*, *Ribot*, *Léon Bourgeois*, *Emile Boutroux* și *Gabriele Séailles*.

— *Richard Strauss*, cel mai de seamă dintre compozitorii timpului, revoluționar în muzică ca și *Wagner*, autorul năzdrăvan al *Salomeii*, lucrează acum la o comedie muzicală care se deosebește în întregime de celelalte ale sale. Subiectul e luat din *Burghedul gentilom* al lui Molière; și scenele cu *M. Jourdain* sunt dintre cele care l-au inspirat mai mult pe maestrul.

— *Richard Dehmel* ocupă astăzi în literatura germană o situație de înțetate. După ani de luptă, talentul său, foarte puțin accesibil marelui public, a reușit să se impună — poate și datorită faptului că Germanii primesc anumite consacărări ce li se impun, chiar când obiceiul lor de a gândi protestează în ascuns. Al zecilea volum din operele sale complete a apărut de curând (în edit. S. Fischer-Berlin). O alegere de o sută făcută din poeziile sale — au cunoscut succesul. Astăzi a apărut, tot de el, o comedie bufă: *Michel Michael*, reprezentată întâi la Hamburg.

— În „*Deutsche Rundschau*”, un articol studiază influența Revoluțiunii Franceze asupra lui Goethe. Acesta socotea că vâlmășagul provocat în Europa de ideile dela 1789, a fost un obstacol în dezvoltarea armonioasă a civilizației.

— Pictorul *Emile Bernard* a tipărit niște *amintiri asupra lui Paul Cézanne*, și el un pictor, mare și ciudat, care trăi ascuns toată viața fără să caute a și arăta opera. Personalitatea lui mândră și timidă în același timp, a servit de model lui Zola în *l'Oeuvre*. Personagiul din romanul lui Zola, *Claude Lantier*, nu e prea diferit de Cézanne așa cum l'a cunoscut toți, și cum ni-l evocă *Emile Bernard* în amintirile sale (Edit. Messein-Paris).

— Se anunță că *d. Ion Minulescu* își scoate în curând un volum de poezii: *De vorbă cu mine însumi*.

MERCURE DE FRANCE

26, Rue de Condé, Paris

Directeur : ALFRED VALLETTE

Littérature, Poésie, Théâtre, Musique, Peinture, Sculpture, Philosophie, Histoire, Sociologie, Sciences, Voyages, Bibliophilie, Sciences occultes, Critiques, Littérature étrangère, Revue internationale de la Quinzaine.

Le *Mercure de France* est dans sa vingt et unième année. Il paraît le 1-er et le 16 de chaque mois et forme tous les ans six volumes.

Le *Mercure de France* occupe dans la presse française une place unique : il participe de la revue et du journal. Pour juger de sa diversité, il suffit de parcourir quelques-uns de ses sommaires et la liste des 50 chroniques que, sous le titre de *Revue de la Quinzaine*, il publie selon un roulement méthodique. Cette *Revue de la Quinzaine* s'alimente à l'étranger autant qu'en France ; elle offre un très grand nombre de documents et constitue une sorte d'encyclopédie au jour le jour du mouvement universel des idées.

Il n'est peut-être pas indifférent de signaler qu'il est celui des grands périodiques français qui coûte le moins cher, puisque le prix de son abonnement excède à peine celui des journaux à un sou.

VENTE AU NUMÉRO ET ABBONNEMENT

Les abonnements partent du premier des mois de janvier, avril, juillet et octobre.

France :		Etranger :	
Le numéro	1 fr. 25	Le numéro	1 fr. 50
Un an	25 fr.	Un an	30 fr.
Six mois	14 fr.	Six mois	17 fr.
Trois mois	8 fr.	Trois mois	10 fr.

ABBONNEMENTS DE TROIS ANS

France 65 fr. | Etranger 80 fr.

Envoi franco sur demande d'un numéro spécimen.

REVUE POLITIQUE ET LITTÉRAIRE REVUE BLEUE

PARAISSANT LE SAMEDI

FONDÉE EN 1863

PRIX DU NUMÉRO : 60 CENTIMES

PRIX DE L'ABONNEMENT

A la *Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue)* seule.

	Trois mois	Six mois	Un an
Union Postale	12 fr.	20 fr.	35 fr.

A la *Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue)* et à la *Revue Scientifique (réunies)*.

	Trois mois	Six mois	Un an
Union Postale	18 fr.	35 fr.	55 fr.

On s'abonne dans les Bureaux de Poste et aux Bureaux de la *Revue Politique & Littéraire (Revue Bleue)* et de la *Revue Scientifique*
41 bis, RUE DE CHÂTEAUDUN — Paris.

„NATIONALA”

SOCIETATE GENERALĂ DE ASIGURĂRI ÎN BUCUREȘTI

Capital social vărsat pe deplin lei aur	2.000.000
Fondul de rezervă	18.160.435
Total lei 20.160.435	
Despăgubiri plătite în ramurile elementare lei 83.000.000	

„NATIONALA” asigură contra Incendiului, Grindinei, contra Daunelor de transport și Valori. Asigurările asupra „Vieții” sunt primite în toate combinațiunile uzuale precum : Caz de Moarte, Accident, Zestre și Rente.

SEDIUL SOCIAL ÎN PALATUL SOCIETĂȚII

București, 12, str. Doamnei, 12.

Agenții în toate orașele țării. Reprezentanța generală pentru București, se găsește în str. Doamnei, 12, în rândul de jos al Palatului „Nationala”.

Editeurs :

ZANICHELLI de Bologna, ALCAN de Paris, ENGELMANN de Leipzig, WILLIAMS et NORGATE de Londres.

„SCIENTIA”

REVUE INTERNATIONALE DE SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE

PARAISSANT TOUS LES DEUX MOIS

(6 numéros par an de 240 à 250 pages chacun)

Direction : G. BRUNI — A. DIONISI — F. ENRIQUES
A. GIARDINA — E. RIGNANO

Scientia fondée en vue de contrebalancer les fâcheux effets de la spécialisation scientifique à outrance. Elle publie des articles qui se rapportent aux branches diverses de la recherche théorique, depuis les Mathématiques jusqu'à la Sociologie, et qui tous sont d'un intérêt général : elle permet ainsi à ses lecteurs de se tenir au courant de l'ensemble du mouvement scientifique contemporain.

Scientia, qui est dans sa sixième année d'existence, a conquis du premier coup la faveur du monde savant, grâce à la collaboration qu'elle s'est assurée des autorités scientifiques les plus éminentes de l'Europe et de l'Amérique. Elle a publié, outre les articles de ses directeurs : MM. Bruni, Enriques, Dionisi, Rignano, des travaux de MM. Mach, Poincaré, Picard, Tannery, Borel, Boutroux, Veiterra, Levi-Civita, Zeuthen, Arrhenius, George Darwin, Schiaparelli, Celoria, Seeliger, Lowell, Maunder, Crommelin, Eddington, Fowler, Bohlin, Prunus, Moreux, Herz, Suess, Chwolson, Lebedew, Righi, Bouasse, Brunhes, Ritz, Langevin, Fabry, Zeemann, G. H. Bryan, Soddy, Ostwald, Nernst, Wallerant, Lehmann, Sommerfeldt, Cianciani, Abegg, Bayliss, Höber, Boltzmann, Fredericq, Demmer, Boruttan, Paa, Galeotti, Ebstein, Asher, Ruffale, Jellag, Caullery, Rabaud, Le Dantec, Semon, Driesch, Pearl, Hartog, Russel, Wiesner, Huberlandt, Constantin, Ziegler, Uecküll, Bethé, Sherrington, Bohn, Piéron, Claparède, Janet, Rey, Ikkler, Hoernes, Sollas, Jespersen, Meillet, Stimmel, Ziehen, Cunningham, Westermarck, Kidd, Landry, Edgeworth, Bonar, Pareto, Loria, Carver, Fisher, Sombart, Oppenheimer, Scialoja, Ph. Sagnac, Salomon Reinach, Guignebert, Loisy, etc.

Scientia joint au texte principal, portant les articles dans la langue de leurs auteurs, un supplément avec la traduction française de tous les articles allemands, anglais et italiens. Elle est ainsi accessible à quiconque connaît la seule langue française.

Prix de l'abonnement :

30 francs, — 24 mk., — 24 sh. |

Direction et Rédaction : Milan, Via Aurelio Saffi, 11.

LIBRAIRIE FÉLIX ALCAN, 108, Boul. Saint-Germain Paris (VI)

BIBLIOTHÈQUE DE PHILOSOPHIE CONTEMPORAINE

Derniers volumes parus :

- La Conscience collective et la Morale, par A. BAUER (couronné par l'Institut), 1 vol. in-16, 2 fr. 50
- La Philosophie affective, par J. BOURDEAU, correspondant de l'Institut, 1 vol. in-16 2 fr. 50
- Le Sens et la valeur de la vie, par R. EUCKEN professeur à l'Université d'Iéna. Traduit par M. A. Hullet et A. Leicht. Avant-propos de M. H. Bergson, de l'Institut, 1 vol. in-16, 2 fr. 50
- Jean-Jacques Rousseau et sa philosophie, par H. HOFFDING professeur à l'Université de Copenhague. Traduit par J. de Coussange, 1 vol. in-16 2 fr. 50
- Esquisse d'une philosophie de la nature, par A. JOUSSAIN, 1 vol. in-16 2 fr. 50
- Une Philosophie nouvelle : Henri Bergson, par E. LE ROY, 1 vol. in-16, 2e édition 2 fr. 50
- Les Étapes de la philosophie mathématique, par LÉON BRUNSCHVIG, docteur ès lettres, professeur agrégé au Lycée Henri IV, 1 vol. in-8 10 fr.
- Les Formes élémentaires de la vie religieuse. *Le Système totémique en Australie*, par E. DURKHEIM, professeur à la Sorbonne, 1 vol. in-8, avec carte hors texte 10 fr.
- Contre la Métaphysique. *Questions de méthode*, par F. LE DANTEC, chargé de cours de biologie générale à la Sorbonne, 1 vol. in-8 3 fr. 50
- La Survivance humaine. *Etude de facultés non encore reconnues*, par SIR OLIVER LODGE. Trad. du Dr. H. Bourbon, Préface de J. Maxwell, 1 vol. in-8 5 fr.
- Le Langage et la verbomanie. *Essai de psychologie morbide*, par OSSIP LOURIE, professeur à l'Université nouvelle de Bruxelles, 1 vol. in-8 5 fr.
- La Philosophie allemande au XIXe siècle, par MM. C. Andler, V. Basch, J. Benrubi, C. Bouglé, V. Delbos, G. Dwelshauvers, B. Groethuysen, H. Norero, 1 vol. in-8 5 fr.
- L'Année philosophique, 22e année, 1911, par F. PILLON lauréat de l'Institut, 1 vol. in-8 5 fr.
- L'Honneur. *Sentiment et principes moraux*, par E. TERRAILLON, docteur ès lettres, professeur au lycée de Carcassonne, 1 vol. in-8 5 fr.
- Devoir et durée. *Essai de morale sociale*, par J. WILBOIS, 1 vol. in-8 7 fr. 50

ȘCOALELE COMUNITĂȚII EVANGELICE DIN CAPITALĂ

ȘCOALĂ primară de băieți
cu o secțiune germană și două
secții germano-română, fiecare
cu câte 4 clase.

LICEU REAL cu 8 clase.

ȘCOALĂ sup. de COMERȚ
cu 3 clase și una preparatorie.

PENSIONAT DE BĂIEȚI.

ȘCOALĂ PRIMARĂ de fete
cu 6 clase.

ȘCOALĂ SUPER. de fete
cu 10 clase.

ȘCOALĂ COMERC. de fete
cu 2 clase.

ȘCOALĂIndustr. de fete

PENSIONAT DE FETE

Școală Fröebeliană pentru copii mici de ambele sexe
FRECUENȚA TOTALĂ IN ANUL ȘCOLAR 1911—1911 :
2225 ELEVI ȘI ELEVE.

Inscrierile încep la 20 August st. v.

Pentru liceul real și școala superioară de comerț de băieți,
la Direcțiunea acestor școli, Strada Luterană 10. ● Pentru
școala primară de băieți, la Direcțiunea, Strada Știrbey-
Vodă 37. ● Pentru Pensionatul de băieți, la Direcțiunea
Pensionatului, Strada Luterană 14. ● Pentru școala de fete
și Pensionatul de fete, la Direcțiunea, Str. Diaconeseilor 7. ●
Pentru școala fröebeliană la sora-diriginte, Strada Puțu-
cu-Plopi 6. ● Prospekte gratis și franco la Cancelaria Co-
munității, Strada Luterană, 10.

EFORIA COMUNITĂȚII EVANGELICE.

BANCA COMERCIALA

DIN TURNU SEVERIN

CAPITAL 1.000.000 LEI :: REZERVE 220.000 LEI

Mișcarea generală a afacerilor pe 1910, lei 63 milioane

Face următoarele operațiuni:

PRIMEȘTE ORICE SUME LA ECONOMIE

Sumele pot fi retrase în total sau în parte

• Dobânda se poate ridica și fără capital din 3 în 3 luni

Dobânzile se trec la capete la sfârșitul fiecărui an

IMPRUMUTĂ PE POLIȚE

Imprumută pe Bonuri,

Mandate de ale Statului, Județului și Comunei

Plătește și scontează cupoane și bonuri egite la sorți

Casă de schimb :: Incasări de polițe

Avansuri în cont curent pe gaj de cereale

:: Face plăți în țară și străinătate ::

Emite scrisori de credit asupra piețelor importante
din Europa.

Președinte, T. COSTESCU

Director, I. GIURESCU

SANATORIUL

Dr. GEROTA

OPERAȚIUNI ȘI FACERI

BUCUREȘTI, BULEVARDUL FERDINAND No. 48

TELEFON 1/44

Cel mai mare și mai complet
Sanatoriu de Chirurgie din țară

Special construit pentru boalele CHIRURGICALE,
GENITO-URINARE,

:: BOALE DE FEMEI, FACERI ȘI VENERIENE ::

Cu 2 săli de operație,
2 săli de pansamente,
Razele Röntgen

și toate aparatele și instrumentele necesare ope-
rațiunilor generale și speciale.

Tratamentul sifilisului prin injecțiuni intravenoase
u medicamentul ERLICH (606)

Ciocolata și Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători